

ВІЙСЬКО

№11 (125) 2010

УКРАЇНИ

«Авіасвіт-XXI»:
тиждень
«високої моди»
аеротехнологій

6

«Ураган»,
на який чекали
артилеристи
п'ять років

22

Благодійна
акція для
ветеранів
війни

46

АВІАКОН

КОНОТОПСЬКИЙ АВІАРЕМОНТНИЙ ЗАВОД
Не зупинятись на досягнутому

41601, Україна
Сумська область
м. Конотоп
вул. Рябошапка, 25

Тел: +38 05447 6-61-00
Факс: +38 05447 6-61-02
E-mail: aviakon@konotop.net
www.aviakon.com

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Віктор АЛЕЩЕНКО
Вячеслав БІЛОУС
Вячеслав БУГІЛЬ
Петро БУНЯК
Генадій ВОРОБІЙОВ
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Микола ГУЦУЛЯК
Анатолій ГРИЩУК
Микола ДРАГАН
Віктор КАРПОВ
Олександр КЛУБАНЬ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Данило КУЛИНЯК
Анатолій ЛОПАТА
Михайло МАЛЯРЧУК
Олександр ОЛІЙНИК
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Віктор СМІРНОВ
Руслан ТКАЧУК
Ілля ТИЩЕНКО
Валентин ФЕДІЧЕВ
Юрій ШАПОВАЛ
Леонід ШОЛОМИЦЬКИЙ
Людмила ШПИТЯК

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературні редактори:

Зоя ІЛЬІНА
Лілія ВЛАСЮК

Білдредатор:

Василь ПОТАПЧУК

Обкладинка:

Сергій ПОПСУЄВИЧ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК
Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.vu.mil.gov.ua/
© «Військо України», 2009
Свідцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 28.20.2010 р.
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку.
Інформаційна підтримка:
Департамент преси та інформації
Міністерства оборони України, «Флот України»,
«Крила України», «Морська Держава»
При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове.
За зміст реклами
відповідає рекламодавець.

Технічна підтримка

«АВІАСВІТ-XXI»:6

Тиждень «високої моди»
аерокосмічних технологій

Сергій ГОНЧАРОВ

ТЕМА НОМЕРА9

Дмитро Уманець: «За роки незалежності
України техніки і озброєння було продано
на мільярди доларів, а Збройні Сили,
практично, не одержали нічого»

З ПЕРШИХ ВУСТ14

Микола Мальков: «Державна спеціальна
служба транспорту успішно вирішує спектр
завдань щодо забезпечення функціонування
транспортної системи в інтересах ЗС України»

ЕКСКЛЮЗИВ18

Надзвичайний і Повноважний Посол
Киргизької Республіки в Україні Еркін
Мамкулов: «З Україною ми співпрацюємо
в рамках домовленостей, прийнятих в СНД»

БОЙОВА ПІДГОТОВКА22

«Ураган»,
на який артилеристи чекали
довгих п'ять років

Андрій КОЛЕННИКОВ

ОФІЦЕРСЬКІ ДІНАСТІЇ.....26

«Артилерія, польові виходи, математичні
обрахунки — у нас, Чурсіних, родинне»

Руслан ТКАЧУК

БЕЗ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ32

Свято зі сльозами на очах

Володимир ШЕВЧЕНКО

ПОЛЬОВА ПОШТА34

«Коли відводжу бінокль від очей і оглядаюсь
навкруги, то згадую чомусь білу лляну сорочку,
старанно вишиту руками матері»

Микола ДОРОХОВ

ІСТОРІЯ В ДЕТАЛЯХ41

Суворий вирок нюрнберзького процесу:
нацистам — шибениці

Igor MOISEENKO

БЛАГОДІЙНА АКЦІЯ46

Ветерани Великої Вітчизняної війни:
«Військові стоматологи повернули нам
посмішку, як у повоєнному 45-му»

Руслан ТКАЧУК

У столиці Албанії Тирані відбулося чергове засідання Ради міністрів оборони Південно-Східної Європи, в якому взяла участь українська військова делегація на чолі з Міністром оборони України Михайлом Єжем.

Міністр оборони України затвердив Положення про проведення щорічного конкурсу на краще знання української мови серед курсантів і слухачів вищих військових навчальних закладів та ліцеїстів.

Міністр оборони України затвердив Зміни до Тимчасового переліку посад офіцерського складу, які в мирний час можуть замінюватися цивільними особами (на умовах строкового трудового договору).

Набула чинності Інструкція з організації роботи із соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та членів їх сімей у Міністерстві оборони України.

Голова Верховної Ради України зустрівся із студентами Верховної Ради України – курсантами і слухачами вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України та військових навчальних підрозділів ВНЗ.

Командувач Військово-Морських Сил ЗС України адмірал Віктор Максимов взяв участь у 8-му Регіональному симпозіумі командувачів ВМС Середземного та Чорного морів, що проходив у Італії.

Українська військова делегація на чолі з командувачем Повітряних Сил ЗС України генерал-лейтенантом Сергієм Онищенком побувала в Індії з метою визначення перспектив розвитку військового співробітництва.

Делегація Військового комітету Європейського Союзу відвідала штаб та кораблі Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

На базі Міжнародного центру миротворчості та безпеки, що на Львівщині, відбулося двостороннє українсько-білоруське навчання аеромобільних підрозділів.

275 медалей «За службу миру» отримали під час нинішньої ротації воїни-миротворці 56-го вертолітного загону ЗС України сил Місії ООН у Ліберії.

Прем'єр-міністр України Микола Азаров: «Уряд приділятиме значну увагу виконанню програми забезпечення житлом військовослужбовців»

19 жовтня, в рамках робочої поїздки до Миколаєва Прем'єр-міністр України Микола Азаров взяв участь в урочистій церемонії введення в експлуатацію житлового будинку для діючих та колишніх військовослуж-

бовців Збройних Сил України Миколаївського гарнізону.

108-квартирний будинок у Миколаєві було побудовано на замовлення Південного управління капітального будівництва Міністерства оборони України ще наприкінці 2008 року. Але остаточно завершити будівельні роботи не вдалося — завадила криза. У 2010 році, враховуючи 95-відсоткову готовність об'єкту, кошти з державного бюджету були виділені і багатопверхівку добудовано.

В ході урочистостей Глава Уряду урочисто перерізав червону стрічку біля другого під'їзду новобудови. Далі Прем'єр-міністр України Микола Азаров разом із заступником Міністра оборони України Ігорем Кушніром, заступником Міністра з питань житлово-комунального господарства України Віталієм Шаповаленком, заступником голови Миколаївської облдержадміністрації Геннадієм Ніколенком, заступником мера Миколаєва Юрієм Гранатуровим та начальником Миколаївського гарнізону полковником Костянтином Масленніковим вручили ордери на квартири 108 військовослужбовцям та «запасникам».

Вітаючи щасливих новоселів, Прем'єр-міністр України Микола Азаров наголосив на безумовному виконанні урядової програми забезпечення житлом військовослужбовців.

— Уряд приділятиме значну увагу виконанню програми забезпечення житлом військовослужбовців, — наголосив Глава Уряду і пообіцяв захисникам Вітчизни вирішити цю найгострішу соціальну проблему до 2015 року.

Перший віце-прем'єр-міністр України Андрій Ключев: «На ліквідацію боєприпасів на військовому арсеналі в Лозовій та очищення території Кабінет Міністрів України виділить з державного бюджету у 2011 році 60 мільйонів гривень»

14 жовтня перший віце-прем'єр-міністр України Андрій Ключев з робочою поїздкою відвідав 61-й арсенал Південного оперативного командування Сухопутних військ ЗС України, що розташований у Лозовій.

Перебуваючи на технічній території, Андрій Ключев ознайомився з порядком організації поверхневої та поглибленої її очистки, побачив вже очищені від вибухонебезпечних предметів ділянки, ознайомився з особливостями технічного рішення на знищення боєприпасів шляхом контрольованого підризу та оглянув відкриті місця закладки боєприпасів.

Перший віце-прем'єр-міністр України позитивно оцінив хід робіт з утилізації боєприпасів на об'єкті та підкреслив, що вони проводяться кваліфікованими спеціалістами згідно графіка.

— На ліквідацію боєприпасів на військовому арсеналі в Лозовій та очищення території Кабінет Міністрів України виділить з державного бюджету у 2011 році 60 мільйонів гривень, — повідомив перший віце-прем'єр-міністр України Андрій Ключев та зазначив, що всього на утилізацію боєприпасів на цьому арсеналі необхідно 120 мільйонів гривень, з яких 30 мільйонів гривень вже було виділено цього року.

Високопосадовець також позитивно оцінив те, що на сьогодні вже вирішено проблемне питання з відселенням родин, які живуть на території військової частини.

Міністр оборони України Михайло Єжель: «Міцність держави починається з армії. Тому в армії потрібно відродити Кодекс офіцерської честі, який ніхто не має права порушувати».

22 жовтня в Міністерстві оборони України під головуванням керівника військового відомства Михайла Єжеля відбулося розширене засідання колеги Міністерства оборони України. Основним питанням порядку денного була доповідь за результатами ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності Міністерства оборони України за 2009 рік, проведеної Головним контрольно-ревізійним управлінням України.

Беручи до уваги інформацію Головного контрольно-ревізійного управління України, Міністр оборони поставив завдання своїм заступникам, керівникам структурних підрозділів Міністерства оборони, органам військового управління Генерального штабу Збройних Сил України максимально вживати заходів з усунення виявлених недоліків і порушень чинного законодавства та в подальшому забезпечити ефективне використання матеріальних та фінансових ресурсів.

За словами Міністра оборони, через недосконалість законодавства сприятні ділки у 2006 році злочинним шляхом здійснили відчуження на користь комерційних структур 27 військових містечок із землею, чим нанесли збитки Міністерству оборони, що вимірюються сотнями мільйонів гривень.

Михайло Єжель поставив завдання щодо забезпечення проведення процедур закупівель максимально прозоро, виключивши можливість будь-яких проявів корупції.

— Міцність держави починається з армії, — наголосив глава оборонного відомства. — Тому в армії потрібно відродити Кодекс офіцерської честі, який ніхто не має права порушувати.

Глава оборонного відомства також зазначив, що досі невирішене квартирне питання тягне за собою кадрові втрати, зниження престижу військової служби та авторитету Міністерства оборони України. Але, на думку Михайла Єжеля, «квартирну машину» можна зрушити з місця. Для цього потрібно втілити у життя Програму службового житла.

Начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України генерал-полковник Григорій Педченко: «Ми відповідаємо за оборону держави, за її захист, суверенітет, цілісність і недоторканість. Тільки ми і ніхто інший!»

14 жовтня у Генеральному штабі Збройних Сил України відбулося підбиття підсумків комплексу навчань з органами військового управління та військами і силами «Взаємодія — 2010».

— Комплекс навчань з органами військового управління та військами і силами «Взаємодія — 2010» — це великий захід, який був проведений в масштабах Збройних Сил і до якого дуже серйозно готувався Генеральний штаб та всі структури, — зазначив на початку заходу генерал-полковник Григорій Педченко.

Він підкреслив, що організація і проведення цього заходу без втрат особового складу, без втрат техніки і озброєння — це дуже велика заслуга командирів усіх рівнів.

Начальник Генерального штабу зазначив, що де б він не був і з ким би не спілкувався, він відчував приязнь і довіру до Збройних Сил, до військових.

— Сьогодні існує черга, щоб потрапити до армії на строкову військову службу. Це означає, що у молоді є бажання служити Батьківщині, — наголосив начальник Генерального штабу Збройних Сил України. — Тому ми повинні бути професіоналами і далі готувати людей так, щоб вони були готові до захисту своєї держави, — додав генерал-полковник Григорій Педченко. — Ми відповідаємо за оборону держави, за її захист, суверенітет, цілісність і недоторканість. Тільки ми і ніхто інший! — підкреслив він.

У з'єднаннях та військових частинах Збройних Сил України пройшла підсумкова перевірка за 2010 навчальний рік.

У Києві, на базі Центру імітаційного моделювання Національного університету оборони України, відбувся міжнародний Курс з питань зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації.

На базі 101-ї окремої бригади охорони Генерального штабу Збройних Сил України стартувала нова Всеукраїнська програма військово-патріотичного виховання молоді.

Першокурсники ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою у різних регіонах України урочисто склали «Клятву ліцеїста» у День Покрови Пресвятої Богородиці.

Члени екіпажу середнього десантного корабля «Кіровоград», які брали участь у гасінні пожежі під час навчання «Взаємодія-2010», нагороджені відзнаками та нагрудними знаками.

6-15 жовтня група офіцерів з підводного човна «Запоріжжя» Військово-Морських Сил ЗС України проходила стажування на підводному човні Чорноморського флоту РФ «Алроса».

Військовослужбовці українського миротворчого контингенту багатонаціональної бойової групи «East» сил КФОР у Косовому здійснили сходження на одну з найвищих гір у країні — Люботен і встановили на її вершині Державний прапор України.

Збірна Збройних Сил України з боксу здобула золоту та три бронзових нагороди 53-го чемпіонату світу серед військовослужбовців Міжнародної ради військового спорту, що відбувся у США.

Українські військові — учасники Другого міжнародного конкурсу військово-професійної майстерності «Мировой парень — 2010» у Москві здобули одне перше, два других та одне третє місця у чотирьох номінаціях.

*За матеріалами
Департаменту преси та зв'язків із
засобами масової інформації
Міністерства оборони України*

59-те засідання Ради міністрів оборони країн-учасниць СНД: **ПРИКЛАД КОНСТРУКТИВНОГО** **ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

За два дні учасники саміту розглянули більше двадцяти питань з різних напрямів багатосторонньої партнерської взаємодії

Делегація вітчизняного оборонного відомства на чолі з Міністром оборони України Михайлом Єжемем взяла участь у цьому засіданні на правах спостерігача. У засіданні також брали участь керівники та представники оборонних відомств Азербайджанської Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Вірменія, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Російської Федерації, Республіки Таджикистан, Республіки Узбекистан та Туркменістану.

Напередодні саміту керівники та представники оборонних відомств країн-учасниць засідання провели низку двосторонніх зустрічей. Під час них були обговорені шляхи розширення та активізації двосторонньої оборонної співпраці, зокрема, у галузі військової освіти та науки щодо обміну слухачами та курсантами вищих вій-

ськових навчальних закладів, застосування сучасних технологій у навчальних процесах. Також обговорювалася можливість обміну досвідом участі в операціях з підтримання миру між військово-службовцями армій країн-членів СНД.

Окремою темою розмови були питання ремонту, оновлення та модернізації озброєння і військової техніки радянських зразків, які знаходяться на озброєнні країн СНД, на ремонтних підприємствах Міністерства оборони України та підприємствах оборонно-промислового комплексу України.

За підсумками зустрічі Міністр оборони України Михайло Єжемє підписав з Міністром оборони Вірменії Сейраном Оганяном План двостороннього співробітництва у сфері оборони на 2011 рік. Такий самий план співробітництва на 2011 рік було підписано й з Міністром оборони Азербайджанської

Республіки генерал-полковником Сафаром Абєєвим.

59-те засідання Ради міністрів оборони країн-учасниць СНД на правах головуючого відкрив Міністр оборони Російської Федерації Анатолій Сердюков, який від імені усіх присутніх привітав Міністра оборони України Михайла Єжема з Днем народження, який співпав з проведенням міжнародного заходу.

Далі учасники засідання розглянули більше двадцяти питань з різних напрямів багатосторонньої партнерської взаємодії оборонних відомств держав Співдружності.

Враховуючи важливість розвитку інтеграційних процесів у військовій сфері, учасники саміту особливу увагу приділили питанням практичної реалізації затверджених планів і рішень, а також перспективному плануванню спільної діяльності. У зв'язку з цим, в ході засідання було проаналізовано підсумки реалізації Концепції військового співробітництва держав-учасниць СНД до 2010 року і результати діяльності робочих органів Ради міністрів оборони країн-учасниць СНД у 2010 році.

Керівники та представники оборонних відомств країн Співдружності також затвердили План роботи Ради міністрів оборони на 2011 рік, визначили перелік спільних заходів збройних сил держав-учасниць СНД, які заплановані до проведення у наступному році, прийняли рішення розробити Програму спільних робіт щодо вдосконалення метрологічного забезпечення збройних сил держав-учасниць СНД на період до 2020 року.

Також на 59-му засіданні Ради міністрів оборони країн-учасниць СНД обговорювалися питання організації у 2011 році спільних заходів в рамках Об'єднаної системи протиповітряної оборони та напрямки оптимізації структури та бойового складу угруповань військ Об'єднаної системи протиповітряної оборони.

Велику увагу учасники засідання приділили питанням розвитку військово-технічного співробітництва. Результатом обговорення стало схвалення Положення про Координаційний центр з питань ремонту, постачання запасних частин і модернізації озброєння та військової техніки збройних сил держав-учасниць СНД. Було прийнято рішення про створення системи обміну інформацією між міністерствами оборони держав-учасниць СНД про наявність надлишкового озброєння і військової техніки, запасних частин, запасного майна та потреби в них.

Окремою темою стало питання модернізації військової техніки армій країн СНД на ремонтних підприємствах Міноборони України.

Учасники саміту розглянули і схвалили Методичні рекомендації з надання й використання інформації в інформаційно-довідковій системі взаємодії щодо забезпечення екологічної безпеки збройних сил держав-учасниць СНД. Керівниками та представниками оборонних відомств було також розглянуто питання розвитку співпраці в області забезпечення безпеки польотів. Предметом конструктивного обговорення стали прикладні програми, що забезпечують функціонування Єдиної інформаційно-аналітичної системи забезпечення безпеки польотів та надійності авіаційної техніки військового призначення країн Співдружності.

Учасники засідання Ради міністрів оборони схвалили проект Угоди про увічнення пам'яті про мужність і героїзм народів держав-учасниць СНД у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років. Обговорили питання організації спільної пошукової роботи з виявлення необлікованих поховань і непохованих останків загиблих воїнів.

Керівники та представники оборонних відомств держав-учасниць СНД також розглянули питання щодо проведення VIII Спартакіади дружніх армій держав-учасниць СНД, яку вирішено присвятити 20-річчю Співдружності Незалежних Держав.

Керівники оборонних відомств України і Росії підписали Протокол, який передбачає надання інформації про загальну чисельність особового складу та основних озброєнь Чорноморського флоту Російської Федерації, який базується на території України

По завершенні засідання Ради міністрів оборони країн-учасниць Співдружності Незалежних Держав відбулася двостороння зустріч Міністра оборони України Михайла Єжеля та Міністра оборони Російської Федерації Анатолія Сердюкова.

За підсумком зустрічі Міністр оборони України Михайло Єжель та Міністр оборони Російської Федерації Анатолій Сердюков підписали «Протокол між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Російської Федерації про надання ін-

формації про загальну чисельність особового складу та основних озброєнь Чорноморського флоту Російської Федерації, які знаходяться на території України».

У відповідності до підписаного протоколу, російська сторона щорічно до 1 січня надаватиме українській стороні інформацію про загальну чисельність особового складу та основних озброєнь Чорноморського флоту Російської Федерації, що дислокується на території України. Інформація стосуватиметься, зокрема, загальної чисельності особового складу, чисельності бойових і надводних кораблів, підводних човнів, бойових катерів і допо-

міжних суден, бойових броньованих машин, літальних апаратів, деяких типів артилерійських систем калібру 100 мм і більше, мінометів калібру 82 мм і вище.

Як зазначив Міністр оборони Російської Федерації Анатолій Сердюков, у найближчий час буде підписано ще один документ — Угоду про заміну озброєння та військової техніки Чорноморського флоту Російської Федерації, який знаходиться на території України.

— Цей документ для нас знаковий і дуже важливий. Адже до цього часу ця частина нашої двосторонньої співпраці не була врегульована, — підкреслив Анатолій Сердюков.

«АВІАСВІТ-XXI»: ТИЖДЕНЬ «ВИСОКОЇ МОДИ» АЕРОКОСМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Протягом п'яти днів — з 30 вересня по 4 жовтня цього року — на аеродромі «Київ-Антонов» (льотно-випробувальній та доводчій базі Державного підприємства «Антонов») проходив сьомий за рахун-

ком міжнародний авіаційно-космічний салон «Авіасвіт-XXI». Салон був майже ювілейний — єдиний національний аерокосмічний виставці виповнилося вже одинадцять років. Однак — про все по порядку...

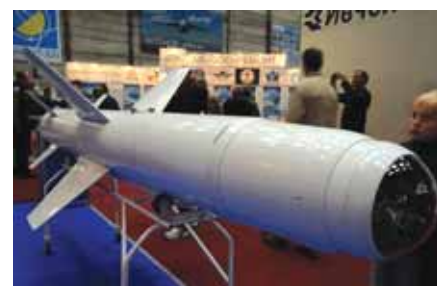
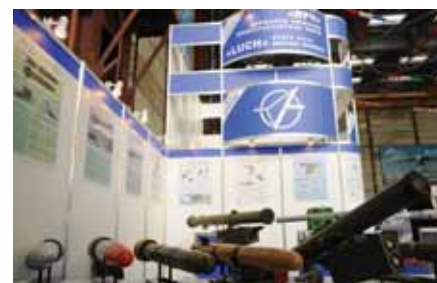

Згідно з офіційними даними Державної корпорації «Вектор», уповноваженої Кабінетом Міністрів України бути розпорядником салону, сьомий «Авіасвіт-XXI» зібрав 283 учасники з 32 країн світу. Для порівняння: в 2008-му році учасників було 227 з 22 країн. Що ж стосується новинок салону в головній його частині — серед літальних апаратів, — то таким став перший дослідний Ан-158 (раніше позначався як Ан-148-200) — подовжена модифікація Ан-148-100Б з місткістю до 98 пасажирів (базовий Ан-148-100 вміщає до 85 пасажирів) і з двигунами трохи збільшеної потужності. Випробування машини ведуться з весни цього року. Крім нього, новинками салону стали ремоторизовані (оснащені модерні-

зованими двигунами) легкий учбово-тренувальний літак L-39M1 «Альбатрос» і середній багатопільовий вертоліт Мі-8МТВ. Модель L-39M1 (модернізація базового L-39С до рівня L-39M1 здійснюється Державним підприємством Міністерства оборони України «Одесавіаремсервіс», що входить до концерну «Авіавоєнремонт». Вона прийнята на озброєння Повітряних Сил ЗСУ в 2009-му році, оснащена двоконтурним турбореактивним (ТРДД) двигуном AI-25ТЛШ. Ці ТРДД виробляються на запорізькому ВАТ «Мотор Січ». А розроблені вони Запорізьким машинобудівним КБ «Прогрес» імені академіка Олександра Івченка, і мають тягу 1850 кгс замість ТРДД AI-25ТЛ тягою 1720 кгс на ба-

зовій моделі, а також удосконалену авіоніку.

З технічної точки зору, однак, більш цікавий вертоліт Мі-8МТВ (у цей час проходить льотні випробування), що демонструвався як у статичній експозиції, так і в польоті. Його оснащено турбовальними (ТВАД; вертолітними турбогвинтовими) двигунами ТВ3-117ВМА-СБМ1В потужністю 2800 к.с. замість ТВ3-117ВМ потужністю 2200 к.с. ТВАД ТВ3-117ВМА-СБМ1В, модернізованими і виробленими ВАТ «Мотор Січ». Крім того, що ці двигуни мають значно більшу потужність, вони стійко працюють на висотах до 9000 м. У середині травня поточного року Мі-8МТВ із новими ТВАД (ремоторизація вертольота здійснена на Державному під-

приємстві Міністерства оборони України «Конотопський авіаремонтний завод «Авіакон» концерну «Авіаовнермонт») набрав висоту 8100 м усього за 14 хв. 9 сек, що не тільки вдвічі перевищує нормативний показник, але є досягненням світового рівня.

Читачам «Війська України», безсумнівно, буде цікаво довідатися й про військову частину експозиції салону. Тут задавало тон Державне Київське КБ «Луч», що представило сімейство артилерійських (таких, що вистрілюються зі стволів танкових і протитанкових гармат) проти-танкових керованих ракет (ПТКР): 100-мм Р-111 «Стугна» (ця ПТКР уже прийнята на озброєння Сухопутних Військ ЗСУ. В 2007–2008 рр. закуплено 100 таких ракет), 125-мм Р-211 «Комбат» (закуплені для СВ ЗСУ в тих же обсягах, що й «Стугна»), 120-мм експортна версія «Комбата» — «Конус» (для 120-мм танкових гармат стандарту НАТО). Крім того, експонувалися вертолітна версія ПТКР «Бар'єр» — ПТКР «Бар'єр-В» (ПТКР Р-2), вертолітний ПТКР ALTA (ПТКР ALTA), переносні ПТКР

«Корсар» і РК-3 (він став новинкою салону) під ПТКР Р-3, а також переносний ПТКР «Стугна-П» (під модифіковану для інших умов запуску ПТКР Р-111 — цей комплекс також є новинкою). Крім того, КБ «Луч» представило керовану ракету (КР) середньої дальності класу «повітря-повітря» типу «Грань», 850-кілограмову планеруючу керовану авіаційну бомбу «Копер», а також оприлюднило інформацію про створення ним комплексу керованого мінометного озброєння, що включає в себе 120-мм керовану артилерійську (мінометну) міну з лазерним наведенням.

Значні зміни у бік більшої видовищності зазнала і льотна програма «Авіасвіт». Крім уже традиційних польотів Ан-225 «Мрія», Ан-148 й Ан-74, а також «умовно нових» машин Ан-158 і ремоторизованого Мі-8МТВ, учасникам салону вперше довелося побачити виступ російської пілотажної групи «Русь» на чотирьох L-39. Ця машина, що вироблялася ще в період існування Організації Варшавського Договору, дотепер є основною «літаючою

партою» для військових льотчиків як Росії, так і України. Українську публіку, ще «не розбалувану» подібними показами, груповий пілотаж російських льотчиків, безсумнівно, вразив. Ще одною «родзинкою» льотної програми був складний пілотаж, що включав виконання знаменитого «дзвону», на російському ж важкому багатофункціональному винищувачі Су-30МКІ (модифікація Су-27 для ВПС Індії), за штурвалом якого був один з найбільш відомих у наш час льотчиків-випробувачів світу Анатолій Квочур.

Можна констатувати, що нинішній «Авіасвіт» став найбільш видовищним, а значить — і найпривабливішим для масового відвідувача із всіх семи проведених. Так що рекомендувати киянам і гостям столиці, як у погонах, так і без, які цікавляться авіацією, відвідати єдине національне аерокосмічне шоу під час його наступного проведення, тобто в 2012-му році. Впевнений, що шкодувати про витрачений час вам не доведеться!

Сергій ГОНЧАРОВ

Дмитро УМАНЕЦЬ:

«За роки незалежності України техніки і озброєння було продано на мільярди доларів, а Збройні Сили, виходячи з того, чим вони володіють зараз, практично, не одержали нічого»

Не секрет, що питання модернізації вітчизняного ОПК сьогодні залишається одним з найактуальніших. І в цьому сенсі ексклюзивне інтерв'ю, яке дав нашому часопису заступник генерального директора НВО «Корпорація «Аеротехніка» Дмитро Уманець, безперечно, не може залишитися поза увагою аналітиків та експертів. Адже відомо, що саме це підприємство займається створенням сучасних автоматизованих систем керування повітряним рухом, командних пунктів ППО (у тому числі й для Сухопутних військ) і ВПС. Крім того, одним з напрямків його роботи є модернізація радіоелектронної техніки військового призначення, у першу чергу, радіолокаційних станцій (РЛС) виявлення повітряних цілей.

— Кілька років тому модернізована нами РЛС П-18 була прийнята на озброєння ЗСУ. Ми модернізували цю станцію також для ВПС Азербайджану, Грузії, Казахстану, Туркменістану. Другий важливий напрямок — створення автоматизованих командних пунктів, починаючи від ланки рота/батарея й закінчуючи автоматизованими КП для армійських корпусів і повітряних командувань. Нещодавно в нас з'явився ще один напрямок діяльності — модернізація зенітно-ракетних комплексів (ЗРК). Первістком цієї програми став ЗРК С-125 «Печора». Недавні бойові стрільби на полігоні «Чауда» показали, що модернізація вдалася, і ми

цю тему будемо продовжувати й надалі.

— Кілька років тому С-125 пропонували зняти з озброєння...

— Так, цього комплексу зараз немає на озброєнні ні в Україні, ні в Росії, ні в Білорусі. Правда, були спроби його «реанімувати», але, мабуть, цього не буде. Тому мова йде про те, щоб модернізувати С-125 й реалізовувати на зовнішньому ринку через «Укрспецекспорт». Ми ні від кого не вимагаємо реанімувати цей комплекс, не заявляємо: «Нам потрібний експортний контракт, тому заради його укладення систему бажано прийняти на озброєння». Проте така, скажі-

Дмитро УМАНЕЦЬ. Після закінчення в 1969-му році Житомирського вищого зенітно-ракетного командного Червонопрапорного училища більше 20 років служив у Військах ППО СРСР. В 1991-му, коли почався розвал Радянського Союзу, вирішив, що на своїй Батьківщині буде більш корисним. Тому вважав за потрібне повернутися в Україну й продовжити службу. З 1989 по 1991 рік — служба в Головному штабі Військ ППО. У Збройних Силах України обіймав посади начальника відділу, потім — начальника управління будівництва й розвитку ЗСУ. Останні роки дійсної служби перебував на посаді заступника Головного інспектора Міністерства оборони України — інспектора Військ ППО. Після звільнення в запас два з половиною роки працював в «Укрспецекспорті». З 2005 року — заступник генерального директора НВО «Корпорація «Аеротехніка».

мо, держава, як Польща, модернізацією С-125 займається вже 18 років і провела кілька етапів.

— Що у подальших планах підприємства після модернізації С-125?

— Якщо говорити точніше, то питання повинне звучати так: які елементи цього ЗРК на черзі до модернізації? Говорити про стратегії ще зарано. Необхідно впоратися з першою роботою, а це, крім уже зробленого, і антенна система, й пускова установка і таке інше. Хоча ми не виключаємо роботи на тривалу перспективу, зокрема, можемо говорити про модернізацію такого ЗРК, як «Бук». Але це — у майбутньому, необхідно думати, тому

що практично всі ЗРК в Україні вже виробили свій первинний ресурс і вимагають модернізації. Та й запасні елементи до ЗРК практично вже відсутні.

— **А скільки часу є ще в запасі до остаточного вичерпання ресурсу?**

— Його вже практично немає! За 19 років Збройні Сили не отримали нічого. Ми ж самотужки, за власні гроші ведемо конструкторські роботи, проводимо модернізацію.

— **Чи доцільна наявність в зенітно-ракетних військах ЗРК С-200?**

— По ньому йдуть суперечки. Але Радянський Союз створив таку надійну техніку, у тому числі й ЗРК, що вона по сьогоднішній день ще служить. Це раз. У неї закладені такі можливості, що, якщо до них підійти правильно й зробити грамотну модернізацію, вона буде служити ще десятки років. Це два. Що ж стосується конкретно С-200, на мій погляд, у наш час відмовлятися від цієї системи передчасно. Тим більше, з огляду на її бойові можливості. Тому, на мою думку, якщо зняття з озброєння С-75 і С-125 було виправдано, то С-200 не-

обхідно залишити в строю. Просто він повинен бути доведений до відповідності сучасному рівню вимог.

— **Чи існує реальна можливість зробити «двохсотку» багатоканальною? Адже можливість цього комплексу обстрілювати тільки одну ціль називається в числі його головних недоліків...**

— У наших умовах це зробити складно.

— **У свій час робилася пропозиція також зняти з озброєння Повітряних Сил ЗРК С-300В1. Мотивували це тим, що таких комплексів у нас мало й мати їх у такій невеликій кількості недоцільно. Як Ви оцінюєте цю точку зору?**

— Я оцінюю С-300В1 як дуже надійний, високоефективний комплекс. Він має високі можливості по ураженню не тільки літаків і крилатих ракет, але й тактичних, оперативних-тактичних балістичних ракет. Так, С-300В1 у нашому розпорядженні має всього один полк, але, на мій погляд, цей ЗРК і далі потрібно тримати в бойовому складі. Благо, запас ракет для нього поки що великий. Так що С-300В1 ще може послужити — тим більше,

що в нас на сьогоднішній день його нема чим замінити. Просто необхідно думати, як цей комплекс утримувати.

— **Уже років десять ведуться розмови про те, щоб створити єдину ракету (і «повітря-повітря», і «земля-повітря») на базі керованої ракети класу «повітря-повітря» Р-27ЕР й оснастити нею перспективні ЗРК для України. На Ваш погляд, наскільки ця ідея реалістична і наскільки вона доцільна?**

— В принципі, все можна зробити, тільки треба робити це з розумом. Ракета Р-27ЕР призначена для знищення повітряних цілей, але її дійсно намагаються «переформатувати» на виконання завдань «земля-повітря», й тут досягнуті дійсно непогані результати. Я вважаю це прийнятним варіантом, над яким необхідно працювати, особливо з огляду на складнощі у військово-технічному співробітництві, адже зараз уже ясно, що ніхто нам нічого так просто не дасть — ні ракет, ні комплексів, за все необхідно платити. А таких фінансів у нас немає. Та й структури, які відповідають за ці питання, у нас недостатньо ефективні.

— **Що Ви маєте на увазі?**

— Наприклад, у нас є Агентство з питань оборонно-промислового комплексу при Міністерстві промислової політики. Але воно курирує тільки підприємства сфери ведення Мінпромполітики, а, по-друге, так і не зуміло ефективно очолити цей напрям. Проіснувало три роки, а на виході — фактично нульовий результат. Така організація повинна бути або безпосередньо при Кабінеті Міністрів, або взагалі в ранзі самостійного міністерства, як Міністерство машинобудування, ВПК і конверсії України, що існувало певний час у 90-ті роки. Іншими словами, треба віддати все в одні руки, наділивши їх достатніми повноваженнями, і приступити до реального процесу модернізації й створення нової техніки для Збройних Сил. На сьогоднішній день така структура, на жаль, відсутня.

— **Дмитре Іларіоновичу, наскільки реально хоча б частково відновити кооперацію з Росією? Зокрема, по зенітно-ракетній і радіолокаційній техніці?**

Якщо зняття з озброєння С-75 і С-125 було виправданим, то С-200 необхідно залишити в строю: просто він повинен бути доведений до відповідності сучасному рівню вимог.

— Коли я працював в «Укрспецекспорті», були гарні схеми взаємодії із росіянами, існував конструктивний обмін думками, були організовані завдяки Валерію Шмарову з боку «Укрспецекспорту» і керівництву «Рособоронекспорту» варіанти кооперації, у тому числі відносно засобів ППО. Однак в 2005–2009 рр. з політичних обставин усе це пішло в небуття. Зараз політичні відносини потеплішали, але відновити кооперацію буде дуже складно: за ці п'ять років у російському ВПК укоренилася думка про нас, насамперед, як про конкурентів. Виходячи із цього, були прийняті програми по імпортозаміщенню, під них виділені значні кошти. Простіше кажучи, процес пішов. Так що, повторюся ще раз — ніхто нічого безкоштовно нам не дасть. Сьогодні за ту ж модернізацію за участю росіян, а тим більше за нову російську техніку потрібно платити за світовими стандартами, як це роблять Індія, Китай, Бразилія.

— **Останнім часом знову порушується питання про амбіційні програми переозброєння ЗСУ. Мова йде про створення оперативно-тактичного ракетного комплексу «Сапсан», національного корвета, деяких інших програм. Усе це викликає великі суперечки, оскільки частина незалежних експертів і фахівців стверджують, що перш ніж розгорнути такі програми, потрібно вирішити більш актуальні поточні завдання. Як, зокрема, приведення в порядок озброєння і військової техніки уже наявних у військах. Яка Ваша точка зору на це?**

— Ви знаєте, я абсолютно згодний з цими експертами й фахівцями! Перш ніж говорити про створення нових комплексів, треба реально подивитися по кожному виду ЗСУ, по кожному роду військ — що і як привести в нормальний, технічно боеготовний стан. Наприклад, та ж Польща входить до НАТО, але в їх Міноборони та командуванні Війська Польського немає таких надмірних амбіцій щодо необхідності мати у всіх сферах найсучаснішу техніку. Тому що все залежить насамперед від фінансування. І Україна в цьому сенсі не виняток. Але наша проблема не

Практично всі ЗРК в Україні вже виробили свій первинний ресурс і вимагають модернізації.

тільки в нестачі ресурсів, а й у їхньому неефективному використанні. Навіть наявні вкрай обмежені ресурси розпорошуються по занадто великому (як для наших можливостей) числу програм. До того ж не вистачає стабільності в пріоритетах — вони занадто часто змінюються.

— **Де ж вихід?**

— От один з варіантів. Існує така організація, як «Укрспецекспорт», що займається реалізацією озброєння і військової техніки. Невже не можна частину коштів, отриманих від реалізації озброєння, вилученого зі складу Збройних Сил, направити на відновлення парку техніки та розвиток тих же Збройних Сил? Адже не секрет, що за роки незалежності України техніки і озброєння було продано на мільярди доларів, а Збройні Сили, виходячи з того, чим вони володіють на сьогоднішній день, не одержали нічого. Але ж це питання в державі хтось повинен регулювати.

Взагалі сьогодні важливішого питання, ніж приведення Збройних Сил у боедатний стан, мабуть, і немає. Тому що, пробачте за банальність, «немає гвинтівки — немає солдата». Так і тут. Немає танка, немає ракетного комплексу, причому не просто «за відомістю наявного», а справного, забезпеченого всім необхідним для бойового зас-

тосування, то навіщо тоді екіпаж, розрахунок?

...Я прослужив в армії близько 40 років. Сумлінно служив і накопичив чималий досвід. Коли прибув в Україну — оптимізм був дуже великий. Думав, що ми за 5–7 років із нашої армії зробимо найсучаснішу, одну із найкращих у Європі. Тим більше, база була: рахуючи із цивільним персоналом — практично мільйонне угруповання. Одних повітряних армій було чотири. Плюс окрема армія ППО. Спеціально не торкаюсь тут сухопутного й морського угруповань та угруповання Ракетних військ стратегічного призначення. І якщо проаналізувати, що ж ми створили за 19 років із цього могутнього угруповання... Я в жодному разі не говорю про те, що армію не треба було скорочувати — звичайно, треба! Але все потрібно було робити грамотно й послідовно — не «під себе». Як генералові, мені все, що відбувається, бачити дуже кривдно й боляче. На жаль, часто нас, військових, не чують. Насамперед, голос офіцерів, генералів і працівників тих підприємств ВПК, які виконують реальну роботу. Як і коли це відбудеться? Не знаю. Знаю тільки, що найголовніший, найсуворіший суддя — це час. І він все розставить по своїх місцях.

Бесіду вів Сергій ГОНЧАРОВ

ЛІКБЕЗ ПО-БРИТАНСЬКИ: «НАВЧИ ІНСТРУКТОРА»

таким є гасло Британської групи військових радників та інструкторів, які не приховують свого щирого бажання піти або сходити із українськими військовослужбовцями в розвідку

На базі 30-ї окремої гвардійської механізованої бригади 8-го армійського корпусу Сухопутних військ ЗС України, що дислокується на Житомирщині, пройшов виїзний курс командного лідерства Британської групи військових радників та інструкторів (БГВРІ) для військовослужбовців Збройних Сил України, які плануються до участі у черговій ротатії українського миротворчого контингенту у Косово-му в 2011 році.

Досвідчені британські сержанти навчили українських командирів відділень і головних сержантів взводів та рот найголовнішому, що знадобиться їм у бою та під час виконання миротворчих завдань — практичним діям у керуванні підлеглими в екстремальних умовах за різних обставин. Наголос на заняттях робився на лідерських навичках, які передбачають виховання таких якостей, як уміння брати відповідальність на себе, професійна послідовність, взаємоповага й таке інше. Невипадково принцип інструкторів звучить так: «Радити, а не диктувати».

Протягом цього місяця британські інструктори проводили заняття з гвардійцями-сержантами у Но-

воград-Волинському. Практичні заняття проходили в основному у польових умовах — на танкодромі та військовому стрільбищі бригади, якою командує гвардії полковник Олександр Нестеренко.

Начальник Британської групи військових радників та інструкторів полковник британської армії Ендрю Катберт ознайомив усіх присутніх з призначенням курсів та концепцією підготовки, відповів на питання колег-представників армій різних країн, які зацікавилися британським досвідом та українсько-британською співпрацею.

— Сподіваюся, що це — тільки початок нашої співпраці, — зауважив полковник Ендрю Катберт. — Досвід роботи британських радників у 30-й окремій гвардійській механізованій бригаді показав, що співпраця українських та британських військових — справа перспективна, яка гадаю з часом буде нарощуватися.

На мою думку, нам вдалося навчити українських військовослужбовців, які були слухачами нашого курсу, британській тактиці ведення бою, — говорить начальник курсу Уорент-офіцер 1 класу Ресел Прітчард. — Не буду стверджувати, що

вона найдосконаліша, але ми передали свій досвід щодо ведення патрулювання, вчили, яким чином досягти найменших втрат в бою, змінного поля, як проводити рекогносцирування, перебуванню у схованці, як розташуватися у лісі, полі і не бути поміченими супротивником тощо. Звичайно, українські військовослужбовці мали базові навички, але ми намагалися озброїти їх новими знаннями. В цілому я дуже задоволений результатами нашої співпраці. Особливо мене вразило їх прагнення вчитися всьому новому, ми навіть на прохання слухачів не робили перерви на «перекур». Я особисто з цими хлопцями, як у вас кажуть, «пішов би у розвідку». З такою командою я б сам залюбки поїхав у Косово.

Я сподіваюся, що ті тактичні елементи, яких ми навчили українських військовослужбовців стануть їм в нагоді у Косово, — зазначив у розмові з нашим кореспондентом сержант королівської морської піхоти Алан Салліван. — На мою думку, наразі хлопцям треба працювати над більшою згуртованістю колективу. У Великій Британії каптали справно командують відділеннями, це їх робота. Тут це виконується офіцерами, вони дуже багато часу витрачають на допомогу сержантам, залучаються до виконання не властивих офіцерам задач. Українські військовослужбовці надійні, і я б з ними прийняв участь у бойових операціях.

Командир бригади гвардії полковник Олександр Нестеренко, у свою чергу, подякував британським колегам за надану методичну допомогу у підготовці сержан-

тів частини та висловив упевненість в тому, що набуті знання допоможуть гвардійцям якісно виконувати поставлені миротворчі завдання у Косовому.

На даний час на базі 1 механізованого батальйону формується миротворчий контингент, який наступного року виконуватиме завдання з підтримання миру у Косово, — говорить командир 30 окремої механізованої бригади полковник Олександр Нестеренко. — Підготовка батальйону здійснюється у відповідності з визначеним переліком військових завдань взаємосумісності. Сьогодні ми з вами матимемо можливість спостерігати за перебігом курсу командного лідерства, який проходив під керівництвом інструкторів БГВРІ, а саме польовою фазою навчання. Даний курс тривав з 4 по 22 жовтня та проводився з молодшими командирами чергової ротації національного контингенту у Косово у 2011 році. Набуття нашими військовослужбовцями нового досвіду не було зайвим, тим більше, не завадило їм. І до проходження курсу я високо оцінював здібності залучених до навчання військовослужбовців, відтепер їх знання, досвід і навички стали на щабель вищими.

Після брифінгу гості ознайомилися з основними зразками озброєння та військової техніки бригади, побутом українських солдатів-контрактників, а потім виїхали на танкодром частини, де зведена рота сержантів показала свій рівень підготовки під час практичних дій у наступі.

Володимир КОРОТИЧ

Голова Військового комітету Європейського Союзу генерал Хакан Сирен: «Усі 27 країн-членів Європейського Союзу потребують міцного стратегічного партнерства. І Україна є дуже хорошим прикладом такого співробітництва»

Про це заявив Голова Військового комітету Європейського Союзу генерал Хакан Сирен, який побував в Україні з офіційним візитом, під час спільної прес-конференції з начальником Генерального штабу — Головнокомандувачем Збройних Сил України генерал-полковником Григорієм Педченком.

Генерал-полковник Григорій Педченко та генерал Хакан Сирен висловили спільне переконання, що найбільш важливим для нинішнього стану співпраці є залучення сил і засобів Збройних Сил України до реалізації Концепції бойових тактичних груп Євросоюзу.

У свою чергу генерал Хакан Сирен повідомив, що на своїй посаді він координує діяльність начальників Генеральних штабів 27 країн, які входять до складу Євросоюзу. Він також є військовим радником Голови Європейської комісії. Одне з основних його завдань — координувати та регулювати діяльність Євросоюзу у поточних операціях з підтримання миру. Наприклад, в операції «Атланта» біля узбережжя Сомалі, операції «Алтея» в Боснії, а також у тренувальній місії в Уганді, діяльність якої спрямована на надання допомоги населенню Сомалі. Також координація діяльності бойових тактичних груп Євросоюзу, які знаходяться на цей

час на найвищих ступенях боеготовності.

— Євросоюз вдячний Україні за практичні кроки взаємодії та підтримки поточних операцій ЄС. А також за практичний внесок у діяльність декількох бойових тактичних груп, — наголосив глава Військового комітету Європейського Союзу.

У відповідь генерал-полковник Григорій Педченко зазначив, що на цей час у Генеральному штабі ЗС України триває комплексна робота щодо залучення сил та засобів Збройних Сил України до багатонаціональної тактичної групи ЄС «HELBROC», яку складають військовослужбовці Греції, Болгарії, Румунії та Кіпру і яка чергуватиме у другому півріччі 2011 року.

— 27 вересня цього року Україна була офіційно визнана контрибутором операції Європейського Союзу по боротьбі з актами піратства «Атланта». До складу штабу операції у Нортвуді відібраний офіцер Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Його відбуття до штабу операції відбудеться у найближчі дні, — повідомив начальник Генерального штабу та підкреслив, що також розглядається участь від України підрозділу Служби безпеки України та Збройних Сил України кількістю близько 30 осіб.

Микола МАЛЬКОВ:

«Сьогодні Державна спеціальна служба транспорту успішно вирішує спектр завдань щодо забезпечення сталого функціонування транспортної системи країни в інтересах Збройних Сил України та інших військових формувань»

4 листопада — День залізничника

Зростання значення залізничного транспорту та залізничних військ, як однієї з головних систем життєдіяльності держави, обумовлює необхідність мати військові залізничні формування, які були б здатні в повному обсязі вирішувати покладені на них завдання в системі національної і воєнної безпеки. Про це йдеться в інтерв'ю, яке нашому часопису дав голова Державної спеціальної служби транспорту генерал-лейтенант Микола Мальков.

Генерал-лейтенант МАЛЬКОВ Микола Іванович. Народився 16 травня 1952 р. у м. Тобольськ Тюменської області.

Закінчив Тюменське вище військово-інженерне командне училище, Військово-інженерну академію, Академію Збройних Сил України.

Обіймав посади командира інженерно-саперного взводу, командира переправно-десантного взводу, командира інженерно-саперної роти мотострілецької дивізії, командира роти загородження інженерно-саперного батальйону танкової армії, заступника командира окремого інженерно-саперного батальйону танкової армії, командира понтонно-мостового полку, командира понтонно-мостової бригади, начальника управління Національної гвардії України, начальника залізничних військ — начальника Головного управління залізничних військ Міністерства оборони України.

З вересня 2004 року — голова Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту.

Нагороджений орденом «За службу Родині в Вооруженных Силах СССР» III ст., орденом «За заслуги» III ст., іменною вогнепальною зброєю, відзнакою МОУ «Знак пошани». Почесний залізничник, Заслужений будівельник України.

— Миколо Івановичу, з чого починається історія Державної спеціальної служби транспорту?

— Формування залізничних військ Збройних Сил України відбулося в січні 1992 року на базі Другого залізничного корпусу залізничних військ колишнього СРСР. Вони були спеціальним, специфічним родом військ Збройних Сил, але свого часу потрапили під скорочення, тобто мали бути ліквідовані раз і назавжди. Вважаю, що Президентом України було прийнято правильне рішення щодо перепідпорядкування військ профільному міністерству. В структурі Мінтрансв'язку ми не вважаємо себе пасинками, а виконуємо належні нам завдання, співпрацюємо з Генеральним штабом Збройних Сил України.

Наша історія почалася у 2003 році з Указу Президента України «Про передачу залізничних військ Збройних Сил України у підпорядкування Міністерству транспорту

За три останні роки ми здійснили реновацію 1150 кілометрів рейкошпальної решітки на напрямках залізничного сполучення України.

та зв'язку України». Законом України «Про Державну спеціальну службу транспорту», ухваленим Верховною Радою України у лютому 2004 року, було визначено призначення Служби, її основні завдання та функції, структуру та чисельність, порядок комплектування особовим складом, фінансування, забезпечення і порядок взаємодії з органами виконавчої влади, а також статус військовослужбовців та членів їх сімей, їхні правові та соціальні гарантії.

Відповідно до зазначеного Закону, Державна спеціальна служба транспорту (ДССТ) є спеціалізованим державним органом транспорту у складі Міністерства транспорту та зв'язку України, призначеним для забезпечення стійкого функціонування транспорту як у мирний, так і воєнний час.

— Державна спеціальна служба транспорту виконує завдання у складі цивільної структури — Міністерства транспорту та зв'язку України. Чи збереглися в повній мірі функції колишніх залізничних військ, чи не втрачено їх військове призначення?

— Звичайно, збереглися. Наш профільний Закон ще більше розширив повноваження Державної спеціальної служби транспорту. Якщо раніше залізничні війська були призначені для технічного прикриття і відбудови лише залізниць, то на сьогоднішній день ДССТ вирішує більш широкий спектр завдань щодо забезпечення сталого функціонування національної транспортної системи країни у тісній взаємодії з Укравтодором, Укрзалізницею, Державіаадміністрацією, Укрморрічфлотом, в першу чергу, хоч підкреслити, в інтересах Збройних Сил України та інших військових формувань.

Наша співпраця з Генеральним штабом Збройних Сил України останнім часом вийшла на новий якісний рівень і носить системний характер. Сюди можна віднести комплектування особового складу ДССТ військовослужбовцями строкової служби, підготовку фахівців у вищих навчальних закладах Міністерства оборони України, залучення органів управління ДССТ до заходів оперативної підготовки різних ланок військового управління, комплектування підрозділів Служ-

би військовозобов'язаними і технікою національної економіки, планування розгортання підрозділів Служби в особливий період.

За погодженням з Мінтрансв'язку Генеральний штаб ЗС України планує застосування ДССТ на особливий період, визначає її бойовий та чисельний склад, контролює розгортання її підрозділів, доводить директивами та наказами начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України завдання Державній спеціальній службі транспорту, організовує їх виконання, а також забезпечення матеріально-технічними засобами, військовою технікою та іншими ресурсами.

Крім того, оперативні групи від Адміністрації ДССТ, об'єднаних загонів постійно беруть участь у заходах оперативної підготовки за планом начальника Генерального штабу, командувача Сухопутних військ Збройних Сил України, Об'єднаного оперативного командування, командувачів оперативних командувань (територіальних управлінь), в ході яких відпрацьовуються питання мобілізаційного розгортання військ, планування застосування підрозділів ДССТ під час виконання завдань за призначенням, ліквідації можливих наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, виконання завдань територіальної оборони тощо.

Одним з яскравих прикладів тісної взаємодії ДССТ з Генеральним штабом ЗС України є участь оперативної групи Адміністрації Служби у комплексі командно-штабних навчань військ і сил «Взаємодія-2010».

В жовтні відбулися командно-штабні навчання «Організація відновлення доручених об'єктів національної транспортної системи у визначених ситуаціях». Ми досягли основної мети і вирішили всі завдання, що відпрацьовувалися.

— Яким чином здійснюється професійна підготовка особового складу ДССТ та мобілізаційна підготовка її підрозділів, адже в основному ви виконуєте будівельно-відновлювальні роботи на об'єктах Мінтрансв'язку?

— Виконання навчально-практичних робіт на об'єктах національної транспортної системи є прямим практичним втіленням програми підготовки особового складу. При цьому опрацьовуються питання не лише одиночної підготовки військовослужбовців, а й питання злагодженості штабів усіх рівнів під час висунання на об'єкти, розміщення і організації служби військ, технічному, тиловому, медичному, морально-психологічному та правовому забезпеченні робіт.

Серйозним випробуванням для особового складу стала робота на

Наша співпраця з Міністерством оборони України та Генеральним штабом останнім часом вийшла на новий якісний рівень і носить системний характер.

Закарпатті під час повеней, участь у відновленні та будівництві автодорожніх мостів, зруйнованих повінню у Тячівському районі, ліквідація наслідків техногенної аварії поблизу села Ожидів Бузького району Львівської області, виконання вибухових робіт під час ліквідації наслідків повені на зруйнованому залізничному мосту перегону Завалля — Вижниця. Як самі бачите, практична робота тісно пов'язана з процесом навчання і виховання особового складу.

Щодо мобілізаційної готовності підрозділів Служби. Фахова підготовка особового складу є однією із складових мобілізаційної готовності. Тож готуючи кожного окремого фахівця в мирний час, ми в результаті отримуємо і достатньо підготовлених спеціалістів на особливий період.

— **Миколо Івановичу, у ДССТ є реальні позитивні досягнення в укомплектуванні особовим складом, професійному навчанні та соціальному захисті.**

— Дійсно, загальна укомплектованість ДССТ протягом останніх років залишається стабільно високою та за штатними розписами

мирного часу становить 96 відсотків. Нами створена дієва система кадрового забезпечення. Так, офіцерів тактичного рівня готуємо на кафедрі військової підготовки спеціалістів ДССТ Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені Академіка Лазаряна.

Згідно з державним замовленням, майбутні офіцери навчаються й у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України. За період 2005–2010 років підготовлено 203 офіцери для ДССТ та 53 офіцери для потреб Збройних Сил України, одночасно з вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони України до лав ДССТ прибуло 82 офіцери. Офіцерський склад оперативно-тактичного рівня готується в Національному університеті оборони України, а також проходить навчання в Національній академії державного управління при Президентові України, Дніпропетровському національному університеті залізничного транспорту імені Академіка Лазаряна та інших вищих навчальних закладах України.

Щорічно нами формується та затверджується резерв кандидатів

для просування по службі на підставі атестаційних висновків.

Наслідком такої вираженої кадрової роботи протягом декількох останніх років є те, що кількість молодих офіцерів, звільнених з військової служби, протягом року скоротилася у порівнянні з 2008 роком майже удвічі, а з 2009 роком — на 20 відсотків.

Діюча система кадрового забезпечення дозволяє утримувати укомплектованість ДССТ офіцерським складом на високому рівні.

Сержантський і рядовий склад служби за контрактом та військовослужбовці строкової служби проходять підготовку у 8-му навчальному центрі ДССТ за 29 спеціальностями. Випуск особового складу відбувається з обов'язковим врученням посвідчень державного зразка про закінчення навчального закладу, що дає змогу юнакам використати набуті знання не тільки під час проходження військової служби, а й після її закінчення.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» з метою забезпечення житлом військовослужбовців і працівників ДССТ затверджений Міністром транспорту та зв'язку України Перспективний план поетапного забезпечення житлом військовослужбовців та працівників Державної спеціальної служби транспорту на період 2007–2010 років виконано.

Всього протягом 2006–2009 років на виконання Комплексної програми зведено 260 квартир загальною площею 15394,4 кв. м. і житловою площею — 8078,7 кв. м. Поточного року завершується будівництво 24-квартирного житлового будинку в м. Чопі та реконструкція казарменних приміщень під 27-квартирний житловий будинок у м. Чернігові.

На 2011 рік ми запланували проведення проектувальних робіт і будівництво 24-квартирних житлових будинків в м. Новомосковську та у м. Конотопі, 40-квартирного житлового будинку у м. Чернігові, реконструкцію колишнього службового будинку під житловий будинок на 10 квартир у м. Дніпропетровську.

Питання забезпечення житлом давно перейшло в розряд гострих не тільки для Збройних Сил Украї-

ни, але й для всіх силових структур. Які тут виходи? Наша Служба може заробити гроші за рахунок учбово-практичних робіт, виконаних особовим складом, також є нерухоме майно, яке можна реалізувати задля вирішення житлових проблем військовослужбовців.

— **А як справи із озброєнням, забезпеченням сучасною військовою та спеціальною технікою?**

— На виконання Програми формування та розвитку Державної спеціальної служби транспорту на 2005–2015 роки та відповідно до Програми технічного переоснащення протягом 2005–2010 років зі спеціального фонду ДССТ цілеспрямовано було виділено 12 млн 778 тис. грн., що дало можливість залучити їх до ліквідації наслідків повені у Закарпатті в 2008 році, та протягом 2008–2010 років здійснити реновацію 1150 кілометрів рейко-шпальної решітки на напрямках залізничного сполучення України.

— **Такий стабільний стан справ, певно, сприяє престижності служби у ДССТ, стає підґрунтям для утворення офіцерських династій військових залізничників?**

— Так, ми пишаємося тим, що у Державній спеціальній службі транспорту проходять військову службу багато офіцерів, які пішли шляхами своїх батьків — військових залізничників. Продовжує династію начальник головного штабу — перший заступник голови Адміністрації генерал-майор Сергій Затолокін. Його батько — полковник М.П. Затолокін протягом тривалого часу командував 8-м навчальним полком залізничних військ Збройних Сил України. Син виконуючого обов'язки заступника голови Адміністрації ДССТ полковника Олександра Кубицького — старший лейтенант Андрій Кубицький проходить військову службу на посаді командира роти в 26-му об'єднаному загоні.

І таких прикладів маємо чимало. Це дуже добра ознака, коли сини наших офіцерів з честю продовжують справу своїх батьків — військових залізничників, і зробили вони свій вибір тому, що батьки для них завжди були взірцем, прикладом для наслідування. Але й бездоганний авторитет батьків накладає на молодих офіцерів до-

Серйозним випробуванням для особового складу стала робота з ліквідації наслідків техногенної аварії поблизу села Ожидів Бузького району Львівської області.

даткову відповідальність за гідне продовження династії.

— **Під час перебування в Адміністрації я звернула увагу, що на території військової частини збудований храм. Це данина моді на будівництво храмів?**

— В жодному разі — ні. Сьогодні очевидно, що одним із головних чинників розбудови нашої країни є духовно-моральне відродження українського війська. На моє глибоке переконання, релігійність не суперечить військовій службі.

Так, дійсно, на території частини побудовано храм на честь преподобного Миколи Святоші, князя Чернігівського, Печерського чудотворця. Освячення храму плануємо провести за участю Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України 4 листопада цього року, в день святкування нашого професійного свята — Дня залізничника. І будівництво цього храму не є виключним для ДССТ. У нас організована робота щодо духовного забезпечення та задоволення релігійних потреб особового складу в Червоноградському, Чопському, Дніпропетровському, Криворізькому гарнізонах, де на території військових частин споруджені храми, налагоджений зв'язок з різними релігійними конфесіями та церквами.

— **Які стосунки склалися між ДССТ та відповідними підрозділами країн СНД?**

— В рамках двостороннього військового співробітництва кожен рік плануються і проводяться робочі зустрічі, конференції з обміну досвідом з нашими колегами з Республіки Білорусь та Російської Федерації. Минулого року військовий духовий оркестр 8-го навчального центру Держспецтрансслужби перебував зі своєю концертною програмою у військових частинах Департаменту транспортного забезпечення Міністерства оборони Республіки Білорусь, що в свою чергу сприяло налагодженню дружніх стосунків і військово-патріотичному вихованню особового складу обох країн та підвищенню в цілому авторитету Державної спеціальної служби транспорту.

З нагоди Дня залізничника щиро бажаю усьому особовому складу ДССТ та ветеранам залізничних військ добра і наснаги, міцного здоров'я і благополуччя в сім'ях, невтомності та оптимізму. Нехай таланить вам у нелегкій, але такій важливій для нашої держави справі, нехай гартується ваша майстерність та сприяє вирішенню найскладніших професійних завдань.

Бесіду вела Людмила ШПИТЯК

МАМКУЛОВ Еркін Бейшеналі-свич.

Народився 22 квітня 1955 року в м. Фрунзе Киргизької РСР.

Кандидат історичних наук.

1977–1989 рр. — стажист-викладач кафедри Московського державного університету ім. М.В.Ломоносова, старший викладач та аспірант Киргизького державного університету.

1989–1993 рр. — на керівних посадах у Міністерстві народної освіти Киргизької РСР, а згодом — Киргизької Республіки; апарату Президента Киргизької Республіки.

1993–1996 рр. — завідувач відділом країн Центральної Азії і Закавказзя, начальник Управління СНД МЗС Киргизької Республіки.

1996–1998 рр. — радник посольства Киргизької Республіки в США і Канаді.

1998–2001 рр. — начальник Управління ООН і міжнародної співпраці в області безпеки МЗС Киргизької Республіки.

2001–2004 рр. — начальник Управління СНД МЗС Киргизької Республіки.

2004–2005 рр. — заступник міністра закордонних справ Киргизької Республіки.

11 листопада 2005 р. призначений Надзвичайним і Повноважним Послом Киргизької Республіки в Україні.

Надзвичайний і Повноважний Посол Киргизької Республіки в Україні Еркін МАМКУЛОВ:

«З Україною ми співпрацюємо в рамках домовленостей, прийнятих в СНД»

Складна політична ситуація у Киргизстані останнім часом перебувала у центрі уваги світових ЗМІ. Проте його народ знайшов у собі сили та волю відновити правопорядок. Стабілізуючим елементом у непростий для суспільства час виступила армія. Як керівництво Киргизії реалізовує програму будівництва національного війська, а також про співпрацю з Україною, миротворчу діяльність ЗС КР йдеться в ексклюзивному інтерв'ю Надзвичайного і Повноважного Посла Киргизької Республіки в Україні Еркама Мамкулова.

— Пане посол, як довго Ви в Україні та які Ваші враження від перебування на нашій землі?

— Я працюю в Україні майже п'ять років. За цей час побував в багатьох її куточках, зокрема на Чернігівщині, Полтавщині, Галичині, Буковині, Поділлі, відвідав Крим, Харків. Кожен регіон має своє неповторне обличчя і свою чарівність. Мене, як представника гірської країни, вражає можливість бачити лінію горизонту. А ще я в захваті від української землі. Ніколи не бачив такого чорнозему, як на Полтавщині.

— Дякую, дуже приємно чути такі слова про Батьківщину. Еркаме Бейшеналієвичу, як розвивається співпраця Киргизстану з Україною у військовій сфері?

— Наші країни здійснюють співробітництво згідно з домовленостями, прийнятими в рамках СНД. Що стосується двостороннього формату, можу сказати, що в квітні 1997 року було підписано міжурядову

угоду про військово-технічне співробітництво. Крім того, на стадії узгодження знаходяться кілька двосторонніх документів з питань військового співробітництва наших країн. Є чимало речей, які об'єднують народи Киргизії і України.

До речі, 20 жовтня 2010 р. у Криму в ході 59-го засідання Ради міністрів оборони країн-учасниць СНД відбулася двостороння зустріч Міністра оборони КР Абібілли Кудайбердієва з Міністром оборони України Михайлом Єжемем, в ході якої керівники оборонних відомств наших держав обговорили перспективи військового співробітництва і намітили плани на найближчий час.

А через два дні, вже 22 жовтня в Києві в галереї «Мистець» відбулося відкриття персональної виставки народного художника Киргизії Юрістанбека Шигаєва. У його творчості присутні і образи давньої історії, в тому числі лики воїнів. Сподіваюся, вона сподобається українцям. Незабаром в Народному музеї Киргизстану в Бішкеку відбудеться

презентація виставки робіт художників України. Наші солдати та офіцери, думаю, теж зможуть її побачити, адже крім служби кожному з них також потрібні і часи дозвілля, і спілкування з прекрасним.

— **Як створювалися збройні сили Киргизстану?**

— З проголошенням у 1991 році незалежності Киргизька Республіка, як повноправний член світової спільноти, розпочала формування національної армії. Вирішувати це завдання довелося у складній обстановці. Зокрема, в середині 90-х років відбулося загострення ситуації в регіоні, пов'язане з ескалацією війни в Афганістані та стрімким просуванням сил талібів до кордону Таджикистану, а відповідно і до південних рубежів СНД. Протягом п'яти років окремий киргизький стрілецький батальйон охороняв 100-кілометрову ділянку державного кордону Таджикистану з Афганістаном.

Всього службу в Таджикистані (місія було закінчено 25 лютого 1999 р.) пройшло більше 4,5 тисяч військовослужбовців, з них близько 400 офіцерів і прапорщиків.

Що стосується принципів військового будівництва, то згідно з прийнятою в липні 2010 року новою редакцією Конституції, Киргизька Республіка, по-перше, не має цілей експансії, агресії та територіальних домагань, що вирішуються військовою силою. По-друге, збройні сили будуються відповідно до принципу самооборони та оборонної достатності. По-третє, право ведення війни, за винятком випадків агресії проти Киргизстану та інших держав, пов'язаних зобов'язаннями колективної оборони, не визнається. І по-четверте, використання армії для досягнення внутрішньодержавних політичних цілей забороняється.

Можна сказати, що, не зважаючи на труднощі, позиції киргизької армії міцнішають з року в рік. У країні створена національна система військової безпеки, ядро якої склали збройні сили. Зараз вони є повноцінним компонентом державності.

— **За якими напрямками відбувається розвиток війська Киргизстану?**

— У 1998 році була розроблена програма з проведення військової реформи, в рамках якої була здійс-

нена штатна реорганізація частин і підрозділів. Наступним кроком реформування стало прийняття у березні 2002 року Военної доктрини, згідно з якою армія Киргизстану має стати професійною, в основі її будуть компактні і мобільні підрозділи, необхідні для безпе-

Підвищенню боєготовності армії сприяло введення посад цивільного персоналу: сьогодні наші солдати звільнені від виконання не властивих їм функцій.

ки країни і здатні швидко реагувати на можливі загрози. Мова йде про створення сил охорони державного кордону, негайного реагування, швидкого розгортання, а також загального призначення. Ці підрозділи повинні бути укомплектовані військовослужбовцями з числа надстроковиків або контрактників.

Головна наша мета: компактні і мобільні Збройні Сили, що мають сучасне озброєння, військову техніку, забезпечені матеріальними засобами для ведення військових дій в умовах високогір'я. У підсумку було проведено реорганізацію структурних підрозділів: збройні сили перейшли від системи «полк-дивізія» до системи «батальйон-бригада», що можуть діяти автономно.

Підвищенню боєготовності армії сприяло введення у військових частинах додаткових посад цивільного персоналу. Сьогодні наші солдати повністю звільнені від виконання не властивих захиснику Вітчизни функцій. Максимально скорочено їх відрив від бойового навчання на наряди та господарські роботи.

— **Киргизька армія брала участь у бойових операціях...**

— Вперше наша армія зіткнулася з реальним противником в час Баткенських подій 1999–2000 рр., коли збройні формування міжнародних терористів зробили спробу прориву на півдні країни. У травні 2006 року наші військові знову були змушені відбивати там атаку бойовиків.

— **Як був використаний досвід, набутий в ході цих конфліктів?**

Ми зобов'язані зберігати мир на нашій священній землі Ала-Тоо. Заради майбутнього Киргизії, заради майбутнього наших дітей. І армія є гарантом безпеки народу і країни.

*Президент Киргизької Республіки,
Головнокомандувач ЗС Киргизії Роза Отунбаєва.*

— В процес навчання воїнів були введені дисципліни, яких у нас не було раніше. Наприклад, гірсько-лижна підготовка. Досвід Баткена показав, що солдати звичайної лінійної частини не мають належного досвіду для участі в ліквідації добре навчених і озброєних бандформувань. Тому особлива увага стала приділятися підготовці мобільних груп швидкого реагування, частин спеціального призначення. Також, враховуючи згадані бойові уроки, навчання останніх років набули антитерористичної спрямованості.

— Який термін служби в киргизькій армії?

— 3 січня 2006 року термін дійсної військової служби за призовом скорочений до одного року. Призов до армії став здійснюватися вже не з 18, а з 20 років. На думку наших військових, отримана у цивільному житті нехай невелика, але самостійність, дозволить призовнику швидше освоїтися в армії. Часу на навчання солдатів дуже мало, тому бойова підготовка налагоджена більш інтенсивно, ніж раніше.

— Як проходить перехід армії Киргизстану на контрактну службу комплектування?

— Беручи до уваги досвід будівництва армій розвинених держав і застосовуючи його до реалій і умов наших днів, можна сказати, що перехід Збройних Сил Киргизстану на контрактну основу неминучий. Поки що в наших умовах використовується змішаний спосіб комплектування військ. Але ми здійснюємо поступову, поетапну заміну солдатів строкової служби професіоналами. Приміром, у зв'язку з вищезазначеним переходом до річного терміну служби, велика увага приділяється інституту сержантів з числа «контрактників» і «строковиків». У військах введено нову посаду — головний сержант — це ще один реальний крок до професійної сучасної армії. На посади фахівців, які визначають боездатність підрозділів, наші військові намагаються набирати контрактників.

У березні 2010 року в Баткенській області Киргизстану була розквартирована нова військова частина, сформована з професіоналів-контрактників.

— А де готують кадри киргизької армії?

— Майбутніх офіцерів ми навчаємо в основному на власній базі. Юнаки допризовного віку, які ба-

жають пов'язати свою долю з армією, отримують початкові військові навички і знання в Киргизькому національному військовому ліцеї. Безпосередня професійна підготовка здійснюється в багатопрофільному Бішкекському вищому військовому училищі, зі стін якого щорічно випускається близько 100 офіцерів. Крім того, війська поповнюють випускники військових навчальних закладів Росії, Казахстану, Азербайджану, Китаю, США, Туреччини, Німеччини та Індії.

— Які загрози національній безпеці Киргизстану існують на сьогоднішній день?

— Це передусім діяльність міжнародних терористичних організацій і злочинних співтовариств. Не виключена можливість проведення міжнародними бандформуваннями на території Киргизької Республіки терористичних актів, розвідувально-диверсійних та інших підривних дій. Зберігається загроза проникнення на територію країни незаконних збройних формувань екстремістської спрямованості, подібних банді, яку було знищено в травні 2006 року. Релігійно-екстремістські рухи та організації не відмовилися від планів створення на території регіону ісламської держави. Відзначається активність забороненої в республіці партії «Хізб-ут-Тахрір».

— Які ж засоби гарантують безпеку Киргизії в таких умовах?

— В першу чергу — це наші Збройні Сили. А ще наша активна участь в регіональних системах колективної безпеки. Така система зараз створюється в рамках ОДКБ і, почасти, Шанхайської Організації Співробітництва (ШОС). Підрозділи киргизької армії задіяні в Колективних силах швидкого реагування, створених у форматі ОДКБ, беруть участь у спільних антитерористичних навчаннях держав-членів ОДКБ «Рубіж». Як останній приклад, можна навести участь загону спеціального призначення Міністерства оборони Киргизстану «Каракурт» в оперативно-тактичних навчаннях Колективних сил оперативного реагування (КСОР) ОДКБ «Взаємодія-2010», які пройдуть в кінці жовтня 2010 року на полігоні «Чебаркуль» Приволзько-Уральського військового округу Росії.

Систематично відпрацьовуються спільні дії й з підрозділами і частинами держав — членів ШОС.

— **А чи співпрацює киргизька армія з НАТО?**

— Так. У грудні 1992 року Киргизька Республіка приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва, перетвореної 30 травня 1997 року в Раду Євроатлантичного партнерства (РЄАП), що є консультативним органом, поєднуючим членів НАТО і країн-партнерів. З 1 червня 1994 року Киргизстан співпрацює з НАТО за Програмою «Партнерство заради миру», в рамках якої з кожною країною-партнером існує Рамковий документ і опрацьовується Індивідуальна програма партнерства, спрямована на підвищення кваліфікації експертів, пов'язаних з реформуванням оборонної системи.

— **З якими країнами Киргизстан найбільш активно розвиває співробітництво у військовій сфері?**

— Що стосується двостороннього формату співпраці, то тут я міг би виділити розвиток відносин з Російською Федерацією. Співпраця військових двох країн охоплює широкий спектр питань — від підготовки кадрів до поставок озброєнь. Як приклад тісної співпраці, можу відзначити, що на території Киргизстану розміщені кілька російських об'єктів військового призначення, зокрема, авіаційна база в місті Кант, в Чуйській області — станція далекого зв'язку ВМФ Росії; у місті Каракол Іссик-Кульської області — випробувальна база протичовнового озброєння; автоматична сейсмічна станція в Іссик-Кульській області; радіосейсмічна лабораторія в місті Майлуу-Суу.

— **Чи не здається вам, що в Киргизстані склалася свого роду унікальна ситуація, коли по сусідству розміщені американська і російська військові бази?**

— Саме так. Хотів би відзначити принципові відмінності в цілях та в умовах розміщення на території Киргизької Республіки російської і американської авіаційних баз. Російська база в Канті створена в рамках Договору про колективну безпеку і на основі двосторонньої угоди між Киргизстаном і Росією. Вона є важливим і довгостроковим елементом системи надійності ре-

Наші військові проходили службу в складі «блакитних касок» у дев'яти країнах світу, зокрема в Східному Тиморі, країнах Африки, Косово.

гіональної безпеки. Разом з цим, база призначена і для спільного вирішення повсякденних завдань бойової підготовки. Наприклад, тут вдосконалюють свою льотну майстерність льотчики обох наших країн.

Американський транзитний центр, розміщений в Бішкекському аеропорту «Манас», спочатку створювався для базування військової авіації країн — учасниць Міжнародної антитерористичної коаліції в рамках проведеної в Афганістані операції «Непохитна свобода». Його основними завданнями є боротьба з тероризмом та забезпечення стабільності в Афганістані. Термін функціонування Центру пов'язаний з часом завершення цієї операції. У вирішенні такого важливого питання, як проблема безпеки в Центральній-Азійському регіоні, Центр відіграв і продовжує відігравати важливу роль.

— **Чи беруть участь киргизькі військові в миротворчих операціях?**

— На сьогодні Киргизька Республіка є єдиною країною в Центральній-Азійському регіоні, яка бере безпосередню участь у миротворчих операціях під егідою ООН. Наші військові проходили службу в складі формувань «блакитних касок» у дев'яти країнах світу, зокре-

ма в Східному Тиморі, країнах Африки, Косовому.

— **З якими країнами Киргизстан найбільш активно співпрацює у військово-технічній сфері?**

— Особливе місце серед країн, які надають Киргизстану військово-технічну допомогу, займають Росія, США, Туреччина і Китай. При цьому останні більше поставляють допоміжне обладнання, а не озброєння.

— **А що Киргизстан може запропонувати на ринку продукції військового призначення?**

— Після розпаду Радянського Союзу нам вдалося зберегти підприємство ВПК, утворивши на базі Бішкекського приладобудівного заводу ВАТ — Транснаціональна корпорація «Дастан», яке виробляє елементи для боеголовки унікальних морських торпед типу «Шквал». Їх можуть розміщувати як на надводних кораблях, так і на підводних човнах. На думку експертів, у світі багато років не існувало торпеди, яка хоча б трохи наблизилася за своїми параметрами до «Шкалу».

— **Щиро дякую за розмову. Нехай на вашій землі завжди буде мир і достаток.**

Розмову вела Галина ІЛЬЄВА

«УРАГАН», НА ЯКИЙ АРТИЛЕРИСТИ ЧЕКАЛИ ДОВГИХ П'ЯТЬ РОКІВ

або Успішні стрільби на Гончарівському полігоні як привід для розмови поговорити про стан та майбутнє цього елітного роду військ

3 листопада — День ракетних військ і артилерії

Ракетні війська і артилерія були і залишаються основним засобом вогневого ураження противника у Сухопутних військах. Це об'єктив на реальність сьогодення. Беззаперечним досягненням 2010 року стало проведення тактичних навчань з бойовою стрільбою артилерійських підрозділів, озброєних реактивними системами залпового вогню «Ураган». Адже протягом останніх п'яти років такі навчання не проводились.

З розвитком озброєння ракетних військ і артилерії, впровадження автоматизованих систем управління з сучасним програмним продуктом і досягнень високих технологій обсяг завдань ракетних військ і артилерії буде зростати за рахунок можливості підвищення

оперативності, своєчасності, точності вогню і ударів.

На сьогоднішній день особовий склад ракетних військ і артилерії своєю самовідданою працею робить вагомий внесок у зміцнення Української держави. Гідні послідовники своїх батьків, дідів і праді-

дів, артилеристи і ракетники Збройних Сил України своїм патріотизмом, професіоналізмом та майстерністю примножують славні національно-історичні традиції і зміцнюють авторитет нашої держави.

Плани і програми підготовки ракетних військ і артилерії у 2010 році виконали в повному обсязі. Протягом року підрозділи ракетних військ і артилерії вдосконалювали свої навички і вміння, оптимально використовуючи можливості навчальної матеріально-технічної бази. А це і навчальні поля з топогеодезичної та інженерної підготовки, містечка бойової роботи, які обладнані стаціонарними засобами електроживлення, що дають можливість використовувати електрообладнання та прилади артилерійських систем та бойових машин. З максимальним навантаженням використовувались навчальні класи і тренажери. Заняття з офіцерами і сержантами зі стрільби і управління вогнем проводились з використанням імітаційних засобів на малих артилерійських і гвинтівкових полігонах. В ході контрольних занять з цього основного предмету навчання командирської підготовки був оцінений кожний офіцер. Стан і досягнутий рівень підготовки ракетних військ і артилерії сьогодні можна

оцінити за результатами комплексу командно-штабних навчань військ і сил «Взаємодія–2010», в яких активну участь брали військові частини та підрозділи РВіА, проявивши в ході навчань старанність, високу самовіддачу і професійну майстерність.

Значний внесок у досягнення кінцевої мети навчань зробив особовий склад ракетної бригади під командуванням полковника Ф. Ярошевича.

Особливим досягненням 2010 року стало проведення тактичних навчань з бойовою стрільбою підрозділів реактивних систем залпового вогню «Ураган» на Гончарівському полігоні. Протягом останніх п'яти років такі навчання не проводились, крім того, для військової частини під командуванням полковника В. Ісмаїлова вони були першими.

Стало доброю традицією проводити конкурс між офіцерами-артилеристами ланки «взвод — батарея — дивізіон» зі стрільби та управління вогнем, який має назву «Залп». Метою конкурсу є підвищення рівня особистої професійної підготовки офіцерів, відповідальності та зацікавленості у безперервному вдосконаленні своєї професійної майстерності.

Керівний склад Сухопутних військ приділяє значну увагу підготовці висококваліфікованих кадрів для ракетних військ і артилерії. Підготовку офіцерів-артилеристів і ракетників здійснює Львівська академія Сухопутних військ, у

Головним завданням у розвитку РВіА є прийняття на озброєння сучасних засобів розвідки і автоматизованих систем управління.

складі якої є факультет ракетних військ і артилерії. Молодших спеціалістів для цього роду військ готує навчальний артилерійський полк, командиром якого є підполковник С. Барановський. Як зазначають командири артилерійських частин та підрозділів, курсанти навчального полку — випускники останніх років стали більш якісно підготовленими, що є заслугою всього колективу навчального артилерійського полку.

Аналіз збройних конфліктів сучасності, проведений з урахуванням перспектив розвитку систем озброєння, свідчить, що найбільш характерною їх рисою є перехід від «контактних» форм бойових дій, в яких головна роль відводиться ударам військами, до так званих «безконтактних» або «розвідувально-вогневих» форм, в яких найбільш важлива роль відводиться глибокому вогневому ураженню. На сучасному етапі розвитку ракетних військ і артилерії Збройних Сил України важко стверджувати, що вони готові до виконання завдань у перспективних формах бойових дій. На сьогоднішній день більша частина зразків озброєння ракетних військ і артилерії має термін служби 25 років і більше.

Технічні характеристики цих зразків озброєння за такими показниками, як дальність ураження, точність вогню і маневреність в цілому нас задовольняють. Проте не всі процеси управління підрозділами і вогнем автоматизовані, ефективність окремих видів боєприпасів не відповідає вимогам сьогодення.

В ракетних військах і артилерії спільно з науковими установами Збройних Сил України проводиться цілеспрямована і активна робота для вирішення проблеми глибокої модернізації існуючого озброєння, оснащення військових частин ракетних військ і артилерії озброєнням і боєприпасами вітчизняного виробництва. Значний внесок у цю роботу здійснює Науковий центр бойового застосування РВіА Сумського державного університету під керівництвом полковника І. Науменка.

Модернізовані зразки артилерійського озброєння матимуть апаратуру автономної топоприв'язки і навігації, інформаційного обміну з командирськими машинами управління. Така модернізація артилерійського озброєння дозволить у декілька разів скоротити час на підготовку вогню та з більшою ефективністю виконувати бойові завдання, а використання високоточних боєприпасів дозволить знищувати ціль з першого пострілу.

Найбільш значним завданням у розвитку РВіА є прийняття на озброєння і засвоєння сучасних засобів розвідки і автоматизованих систем управління. Важливе місце в системі артилерійської розвідки займають комплекси повітряної розвідки з безпілотними літальними апаратами, застосування яких дозволить значно збільшити зону розвідки, визначати положення і координати з необхідною точністю для нанесення ракетних ударів і стрільби артилерії у реальному або близькому до нього часі. Це дозволить більш ефективно реалізовувати вогневі можливості РВіА.

Враховуючи важливу роль, яку відіграла артилерія у визволенні Києва та згодом і всієї України, 31 жовтня 1997 року Указом президента України № 1215/97 в Збройних Силах було встановлено свято День ракетних військ і артилерії, яке відзначається 3 листопада. Саме цього дня 1943 року розпочалася Київська наступальна операція.

У смузі дії 38-ї загальновійськової армії на ділянці прориву у 6 км було створене могутнє угруповання артилерії з щільністю до 450 гармат, мінометів і бойових машин реактивної артилерії на 1 км фронту. Після сорокахвилинної артилерійської підготовки загальновійськові частини перейшли в атаку. Артилерійський наступ здійснювався вогневим валом на чотирьох рубежах. Подавивши оборону противника, загальновійськові частини прорвали перші позиції ворога і успішно наступали далі.

Наступ наших військ був настільки сильним і стрімким, що в перші години противник не в змозі був здійснювати організований опір. Могутній удар артилерії в мікрорайоні Ірпеню і Дніпра зіграв вирішальну роль у переможній операції та визволенні 6 листопада 1943 року столиці нашої Батьківщини.

Генерал-майор Андрій КОЛЕННИКОВ,
Командувач Ракетних військ і артилерії

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

Фото Сергія ПОПСУЄВИЧА

Генерал-майор запасу Чурсін Віктор Федорович.

Народився 30 серпня 1936 року в селі Прохорівка Белгородської області. У 1956 році закінчив Белгородське військове артилерійське училище. Пройшов всі щаблі військової кар'єри: від командира до начальника штабу ракетних військ та артилерії. У 1970 році закінчив Артилерійську академію ім. Калініна. У 1979 році направлений у Соціалістичну Республіку В'єтнам. Після повернення призначений начальником штабу — першим заступником командувача ракетними військами та артилерією Київського військового округу.

Брав участь у формуванні ракетних військ і артилерії української армії. Після звільнення у 1992 році з лав Збройних Сил України працював у штабі Цивільної оборони України, викладав у Національній академії оборони України. З 1994 року працював у Центральному науково-дослідному інституті ЗС України. У 2010 році вийшов на пенсію.

Нагороджений орденами «Красной Звезды», «За службу Родине в Вооруженных Силах СССР» II і III ступеня, в'єтнамським орденом «Подвигу» II ступеня, відзнакою Міністерства оборони України «Знак пошани», відзнакою начальника Генерального штабу ЗС України «За самовіддану працю у Збройних Силах України» та багатьма медалями.

Має 38 років вислуги військової служби та 56 років життя, пов'язаних з армією.

«Артилерія, польові виходи, математичні обрахунки — у нас, Чурсіних, родинне»

Засновник родинної династії артилеристів у третьому поколінні генерал Чурсін про те, як йому через багато десятиліть пощастило відшукати могилу батька, про іспити з артилерії, які він влаштовував синові, а згодом і онукові просто вдома та про свою найзаповітнішу мрію — відновлення престижу офіцерської служби у суспільстві.

Напередодні Дня ракетних військ та артилерії ми довго розшукували героя для нашої традиційної рубрики «Офіцерські династії». І ось у редакції пролунав дзвінок з добре відомого нам офіцерського шахового клубу: «Поспілкуйтеся з генерал-майором запасу Віктором Федоровичем Чурсіним. Він — нащадок військової родини й засновник артилерійської династії». Вже наступного дня ми зустрілися у Центральному будинку офіцерів ЗС України. Розмова одразу налаштувалася на неформальний, душевний лад. З'ясувалося, що Віктор Федорович нещодавно побував на могилі батька-фронтовика. З цього й розпочали спілкування.

— Ще юнаком, готуючись скласти вступні іспити до військового артилерійського училища, взяв з собою повідомлення про загибель батька на фронті. Цей документ ліг тоді до теки мандатної комісії ідесь загубився. Я запам'ятав лише район та область, де його було поховано. Ще тоді мріяв побувати та вклонитися могилі батька, вшанувати пам'ять. А ось реалізувати задумане вдалося лише зараз, на пенсії. Довелося розшукувати інформацію в інтернеті. З'ясувалося, що батько був рядовим, бронебійником. До речі, до останнього часу я

був впевнений, що він, як і мій дід у 1914 році, служив в артилерії. Власне, саме тому й сам обрав цей шлях — дуже хотів у всьому наслідувати батька-фронтовика...

Дізнався, що загинув батько у лютому 1944 року і був похований біля села Старина, що на Гомельщині, неподалік висоти 136, яку обороняв його підрозділ. Зараз цього населеного пункту немає, а захоплення перенесли до Білорусі, у Светлогорський район, село Черковичі. Тут облаштовано братську могилу, в якій знайшли вічний спокій 2748 воїнів. Серед імен, виби-

тих на граніті, є й ім'я Чурсіна Федора Івановича. Так я розшукав батька...

До речі, у Черковичах діє музей Великої Вітчизняної війни, який рідку днину переживає без відвідувачів. Було дуже зворушливо, коли в той день там пересіклися шляхи п'яти людей: з Москви, Ростова, Сибіру та України. Як і я, вони приїхали, щоб знайти своїх рідних, які загинули на фронті.

— **Мабуть, Ви й самі пам'ятаєте буремні роки війни, адже були вже підлітком...**

— Так. Тим більше, що народився я і виріс на станції Прохорівка, біля якої відбувалася знаменита танкова Курська битва. Ми з матір'ю нікуди не виїжджали. Коли йшли бої, ховалися у бліндажі. Зараз мені зрозуміло, що знаходилися в другому ешелоні оборони. Нашу домівку розбомбили. Все довелося розпочинати спочатку. Були важкі голодні післявоєнні роки. В цих умовах виховувався характер та зароджувалися цілі майбутнього життя.

— **Нині Ви — голова великої родини та засновник військової династії. Розкажіть, будь ласка, про своїх дітей.**

— У мене два сини і донька, шість внуків — три юнаки і три дівчинки, два правнуки: дівчинка і хлопчик. Старший син закінчував Калінінградське морехідне училище. Проходив стажування на БЧ-2. І хоча більше часу він провів на цивільному флоті, також був причасним до артилерії. Нині йому 50 років, старший лейтенант запасу.

Молодший син Владислав пройшов службу від солдата до полковника. Закінчував Сумське артилерійське училище. Звичайно, цей вибір був цілком усвідомлений. Так, як я, був командиром взводу, батареї. Згодом закінчив Національну академію оборони України. До недавня — старший офіцер оперативного управління ракетних військ та артилерії Командування Сухопутних військ. Зараз служить в Об'єднаному оперативному управлінні ГШ ЗС України.

Надзвичайно яскраво проявилась військова «кісточка» у Костянтина, внука від старшого сина. З шкільних років мав величезне бажання навчатися у військовому ліцеї ім. Івана Богуна, а закінчивши його, обрав факультет ракетних

Неодноразово брав синів з собою на польові виходи. А згодом зі мною їздив і внук. Бувало, по місяцю ходив за мною, як кажуть, по п'ятах.

військ і артилерії Одеського університету. На запитання «Чому?», дав чітку і, як на мене, надзвичайно переконливу відповідь: «Як дід!». Зараз він — старший лейтенант, начальник розвідки дивізіону в одній з артилерійських частин.

— **На Вашу думку, що спонукало Ваших синів та внука до вибору життєвої дороги фахового військового?**

— Гадаю, передусім, це виховання, яке дала їм моя дружина Людмила Костянтинівна, ми разом вже 52 роки. Мене ж у сім'ї фактично не було. Завжди на службі. Бачився з рідними рідко. Однак також намагався у свій спосіб гуртувати сім'ю. Зокрема, неодноразово брав синів з собою на польові виходи. А згодом зі мною їздив і внук. Бувало, по місяцю ходив за мною, як кажуть, по п'ятах. Й сини, й онук з великою зацікавленістю спостерігали за бойовою стрільбою, моїми діями під час навчань, очі їхні горіли від захоплення. Ще б пак — потужність ударів артилерії вразить будь-кого. Це справжня робота для чоловіків.

Костянтина ще ліцеїстом було посвячено в артилеристи. Хлопець гідно витримав обряд: почоловічому мужньо голими рука-

ми прийняв гарячу від пострілу гільзу й на повні груди вдихнув порохові гази. Цю подію він запам'ятав на все життя й по сьогодні часто згадує.

Сини та внук перечитали мемуари воєначальників, які я збирав довгі роки. Це книги маршалів артилерії Неделіна, Передельського, Козакова й багатьох інших. Думаю, вплинуло й те, що наші діти завжди перебували у спілкуванні з такими ж військовими родинами. До речі, протягом служби військовій гарнізоні довелося змінювати вісім разів. Я служив у Мілерово, Буйнакську, Будапешті, Ризі, В'єтнамі, Савєтську, Калінінграді та Києві.

А ще мої хлопці завжди були допитливими. Пам'ятаю, Владислава ще з дитинства надзвичайно цікавили умови ведення артилерією вогню із закритих позицій. Згодом, коли вступив до училища, успішно вивчав математику. Й потім, вже офіцером, коли брав участь у бойових стрільбах, отримував оцінки лише «відмінно» і «добре».

— **Ви, мабуть, відслідковували професійне зростання своїх нащадків?**

— Так, артилерія, польові виходи, математичні обрахунки — у нас це родинне. Коли Владислав

Костянтин ще ліцеїстом було посвячено в артилеристи. Хлопець гідно витримав обряд: голими руками прийняв гарячу гільзу й вдихнув порохіві газу.

ще молодшим офіцером приїжджав додому, я щоразу влаштовував йому іспити. У той час я викладав у академії, ото ж екзамінував, як кажуть, з пристрастю. Діставав з поліції Настанову про ведення артилерійського вогню і розпитував: «Як ти розумієш таке поняття, як би розв'язав ось цю задачку?». Тепер опікуюсь онуком. Ось нещодавно у нього в бригаді відбулися чергові бойові стрільби (треба віддати належне командуванню — частина, в якій служить Костянтин, доволі часто перебуває на полігонах). І я з нетерпінням чекаю звістки, який результат показав його взвод... Сподіваюсь, що оцінка буде високою, адже займалися серйозно. Бувало, засидимося, Костянтин починає проситися, мовляв, вже б пообідати час. Однак мене, старого генерала, на жалість не проб'єш: пояснюю, що у всьому слід розбиратися до кінця,

а то не зрозумієш важливої деталі, не попрактикуєшся і навіть не схачу менешся, куди подінеться твій вишкіл та навички... А відновлюватися важко.

— Зараз у людей військових не прості часи. Що радите Ви сину та онуку? Чи підтримуєте їх у професійному виборі?

— Легкого життя у справжнього офіцера ніколи не було й не буде. Й це слід пам'ятати. Ось у мене більша частина військової служби пройшла у радянську добу. Тоді й престиж армії був високим, й загалом ставлення до людей у погонах та завдань, які вони виконують, відзначалося ґрунтовністю. Та чи було легко? Ні! Я пережив два масових скорочення збройних сил. Перше — на 1,2 млн чоловік. Наш артилерійський полк, де я був командиром взводу, розформували, а мене перевели у Буйнакськ, у ракетну бригаду. Згодом і її розформували — на нас знову чекало переведення до нового місця служби. Безумовно, такі часті переїзди

одразу. Для мене була головною військова служба. Пам'ятаю себе завжди закоханим в артилерію і відданим їй. Я буквально був запрограмований на професійне вдосконалення, хоч розумів, що інколи це було доволі важко для дружини і сім'ї. Ні, я не можу назвати себе невинуватим романтиком, адже бачив світ таким, яким він є. Зокрема, не раз чув про відмови офіцерів йти на підвищення чи переїжджати до іншого місця служби через те, що вкорінилися, обжилися. Чув і не розумів, адже мав тільки одну налаштованість: «Вперед!». Як у фільмі «Офіцери», пам'ятаєте, головний герой запитує: «Коли їхати?», а командир відповідає: «Завтра!». Ось і мені для відправки у В'єтнам дали всього два дні на збори. Як Вам така перспектива? Нічого, побував на Військовій раді, зробив необхідні медичні щеплення і поїхав. Пам'ятаю лише очі дружини, коли проводжала мене у від'їзді...

— Як Ви оцінюєте своїх наступників по артилерійській династії? Чи настільки ж вони віддані своїй справі?

— Син вже наближається до завершення військової кар'єри. Він — справжній професіонал, відповідальний, дисциплінований офіцер. Як батько, я по праву горджуся ним, адже Владислав з дитинства виніс і по сьогодні зберіг любов до армії, до артилерії. Щоправда, засмучує те, що по сьогодні він не забезпечений житлом. Це велика проблема нашого війська, й Уряд, гадаю, зрештою серйозно візьметься за неї. Так само підвищать і грошове забезпечення, адже йдеться не тільки про статок офіцерських родин, але й престиж державного інституту, яким є армія. Про це я завжди кажу як своїм, так і іншим офіцерам. За внука також впевнений — артилерійській династії не зрадить. Ось Костянтин розповідає, що лейтенанти пишуть рапорти на звільнення. Я запитую: «А ти як?». І чую у відповідь рішуче: «Я буду служити!». «Служи! Молодець...»

Підростає ще один онук. Думаю, також піде по моїх стопах — буде артилеристом. Зараз він у сьомому класі, а як буде далі, життя покаже.

— Пройшли роки. Й нині з висоти прожитого Ви можете глянути на себе — тодішнього молодого офіцера. Що у Вашому житті було головним?

— Можливо, для когось це питання видасться важким, навіть дещо філософським, однак я відповім

Інтерв'ю вів Руслан ТКАЧУК
Фото з архіву родини Чурсіних

Учасники спецпроекту «Війська України» про те, з чим власне вони асоціюють складання Клятви ліцеїста та про свої перші враження під час навчання у Київському військовому ліцеї імені Івана Богуна

Текст клятви треба зрозуміти душею, а більшість хлопців її ще навіть не читали, хоча вона дуже змістовна і, сприйнявши її належним чином, краще усвідомлюєш всі вимоги і саму суть життя ліцеїста, для чого ти знаходишся в ліцеї, кінцеву мету твого перебування тут.

Промайнули два місяці, проведені нашими героями у ліцеї. Зміни, які відбулися з хлопцями, може й не кидаються у вічі, але, безперечно, вони відбулися. Зникли розгубленість і відчуття самотності, більш вправним стало виконання команд. Залишився сум за домівкою, але з ним хлопцям доведеться жити два роки, дорослішати, набиратися життєвого досвіду... Вони відверті у своїх роздумах про те, як прожили цей час, що для них виявилось несподівано важким, і що вони здобули для себе за два місяці.

Дмитро Половець:

— Найважчим випробуванням для мене виявилось навчання. Воно і в школі не дуже легко давалось, а тут взагалі... Іноді встаю о 5-й го-

дині, щоб «доробити» домашні завдання. Через це не висипаюся. На щастя, вчителі допомагають. Особливо мені подобається вчитель права, який здається дуже оптимістичною людиною. Тепер я розумію, наскільки серйозне ставлення в ліцеї до навчання, а я не звик до таких навантажень.

Взагалі для мене стало великою несподіванкою те, що буде так важко. Особливо відмовлятися від своїх звичок. Щодо дисципліни (Діма обережно поглядає на свого замкомвзводу Мартиненка)... — Наче б то не було ніяких зауважень, але, перехопивши здивований погляд Артема, уточнює: «Та я вже й не пам'ятаю, може, й були маленькі...».

Не дуже добре я виступив на спортивних змаганнях — зайняв

лише друге місце, хоча знаю, що хлопці сподівалися на мене. Для самого це стало неприємною несподіванкою, але вже потім, у взводі, я зробив всі вправи для своїх хлопців і довів, що можу вигравати. Це для мене було дуже важливо.

За день так утомлююсь, що засинаю після відбою миттєво. А ще тягне додому, не до батьківського дому, а до школи, до друзів, хочеться з ними поспілкуватися, все їм розповісти. Батьки вже приїздили, і передачку привезли. Та я людина не жадібна — з хлопцями поділився й собі трохи залишив.

Кирило Прусс:

— В нашому взводі не прийнято приховувати те, що передають батьки і їсти це поодиночі. Звичайно, у мене зараз є друзі, що мені найближчі — Микола Дорош і Кирило Косенко. Вони мені за братів і навіть одну цукерку на трьох ділимо, щоб всім дісталось. Правда, одного разу ми з Кирилом помітили заховані у формі одного з наших хлопців цукерки і це було дуже неприємно. Ми йому нічого не сказали, бо кожний сам для себе

В нашому взводі не прийнято приховувати те, що передають батьки, аби потім їсти це поодиночі: навіть одну цукерку і ту на трьох ділимо...

повинен вирішити, як себе поставити в колективі.

Кирило Косенко:

— Я в інтернаті звик до того, що у нас все було спільне, і всім, що в тебе є, треба ділитися. А тут не всі хлопці спочатку з цим були згодні: «Це ж для мене одного привезли». Правда, пройшов час і тепер з цим ніяких проблем немає. Коли хтось отримує зауваження, ми це обговорюємо разом і разом вирішуємо, що робити далі.

Не очікував, що важким буде саме навчання. Дома звик сидіти, розмірковувати, нікуди не поспішаючи. А тут все чітко — 3 години і всі завдання мають бути зроблені. А ще в школі не дуже любляв фізику, а тут несподівано вона стала найулюбленішим предметом. Коли було перше звільнення, поїхав до сестри; здалося, так мало часу з нею побув, а вже треба повертати-

ся назад. Але й до свого взводу, своєї роти вже тягнуло... Тоді стало ясно, що вони поступово стають такою моєю сім'єю. Я думаю, головне — це перший рік: звикаєш, а що дуже додому тягне — треба терпіти. А я ще хвилююсь, щоб не відраховували через оцінки та поведінку.

В розмову вступає Дорош:

— А мені в школі важче було, хоча взагалі цей час видався складним. Як на мене, то дуже незвичний розклад дня: треба рано прокидатися і спати лягати в один і той же час. Це напружує, а ще доводиться «ламати» свій характер, змінювати себе. Це не дуже подобається, тому що я відчуваю: стаю більш жорстким. Проте у ліцеї я знайшов справжніх друзів — Кирила Прусса і Кирила Косенка.

Нещодавно в ліцеї проходив шаховий турнір, на якому Микола зайняв перше місце. Але він відмахується від того, що в нього неабиякі здібності до шахів.

— Та легко це було, я навіть не напружувався. Мене дід навчив, який дуже добре знався на грі в шахи.

Але саме його перше місце та друге місце, що зайняв Кирило Прусс, вивели 3-й взвод в число лідерів. Тепер вони захищатимуть «шахову честь» 4-ї роти.

Кирило Прусс:

— В ліцеї навчатися важче, ніж у школі. Може, тому, що там мене вже добре знали вчителі, і, знову ж таки, навкруги були всі знайомі обличчя. До того ж, вдома я сам розподіляв час, необхідний для уроків. А тут за три години я поки що не встигаю все вивчити, а після відбою вже не посидиш над книжками, як вдома. І вимоги до нас з боку вчителів високі, а оцінки поки що низькі. Але це не в мене одного, багато хлопців отримують бали, нижчі шкільних. Не завжди зрозумілий матеріал, не завжди можна отримати допомогу від викладачів. А через те, що від наших оцінок тепер залежать наші «ували», то всі переживають.

Я в школі захоплювався фізикою, а коли прийшов сюди, то ще більше переконався в своєму виборі, тому що у ліцеї дуже сильний викладач фізики — Лариса Іванівна, яка вразила мене з першого уроку. Вона ставиться до нас з порозумінням, завжди приділяє увагу, тож у мене і предмет улюблений є, і вчитель.

Важко дається розлука з близькими, особливо з моєю дівчиною. Вона приїздить до мене, але не може це робити часто...

Дисципліну поки що порушуємо, навіть декілька пояснювальних написали нашому командирі, в основному через сміх у строю. Я розумію, це його дратує, та й ми не праві. Але потрібний був час, щоб це зрозуміти, визначитися, що можна робити, а де треба себе стримувати. Тож ми зібралися втрьох: я, Косенко і Дорош, і вирішили для себе — все, пора закінчувати з цими дитячими іграми. А ще я став в роті журналістом і це дуже добре для мого рейтингу.

Артем Мартиненко:

— Це дуже дієва система — рейтинги. Вони будуть проводитись в кінці семестру і складатимуться з середнього балу по навчанню, дисципліні. Враховуватимуться всі захоплення і зауваження, які будуть записані в особистій картці. Перші три місця в рейтингу забезпечать хлопцям додаткову добу до відпустки або «подяку» від командування. Тож рейтинг визначає, хто на якій позиції, до речі, останні за рейтингом, як правило, в майбутньому відраховуються з ліцею. Всі подяки

і догани об'являються перед строем, це не робиться таємно. І образитися треба не на командира в такому разі, а на самого себе...

Дякувати Богові, серйозних проступків у моєму взводі не було. Правда... було дещо. Одного разу ліцеїст з іншого підрозділу насмітив на нашій території. Але ж мої хлопці старалися, прибирали, тому я зробив зауваження, змусив прибрати. А потім він з друзями «запросив мене для розмови», і це побачили хлопці з мого взводу, а потім і роти. Ну, і кинулися на захист всі. Мені дуже сподобалося, що хлопці відчули себе єдиним колективом, коли і один за всіх, і всі за одного.

23 жовтня хлопці дали «Клятву ліцеїста». Який слід залишить ця подія в їх житті? Чи в повній мірі вони усвідомлюють важливість урочистих слів «Клятви»?

Артем Мартиненко:

— Я добре пам'ятаю, як це відбувалося у Боярському ліцеї, але знову складатиму клятву і маю отримати нове посвідчення. Текст клятви треба зрозуміти душею, а більшість хлопців її ще навіть не читали, хоча вона дуже змістовна і, сприйнявши її належним чином, краще усвідомлюєш всі вимоги і саму суть життя ліцеїста, для чого ти знаходишся в ліцеї, кінцеву мету твого перебування тут. І розрахована клятва не на маленьких хлопчиків, а на людей, які здатні визначитися в своєму житті. Адже сам вступ до ліцею — це вже свідомий крок.

Кирило Прусс:

— Я думаю, що до складання клятви треба готуватися заздалегідь. І воно не повинно стати ні для кого несподіванкою, адже це дуже серйозна річ. Але я особисто навіть без складання клятви готовий служити Батьківщині. Для мене це буде дуже урочиста подія, адже ми заприсягнемося своїй державі і своєму народові. Клятва пов'яже мене з військовим життям, і через це я стану на голову вище своїх однолітків.

Кирило Косенко:

— Думаю, що після складання «Клятви», у нас почнеться інше

Вдома, виконуючи шкільне завдання я звик подовгу сидіти, розмірковувати. А тут все чітко — три години і все має бути зроблено.

життя, адже ми будемо вірно служити Україні. З'явиться подвійна відповідальність не тільки перед тими, з ким ти навчаєшся, а й перед людьми, які знаходяться поза ліцеєм. Я готовий скласти «Клятву ліцеїста», після цього здійсниться моя мрія — я стану захисником Вітчизни.

Командир 2-ї роти майор І.Шпирко:

— Раніше я проходив службу у 101-й бригаді охорони Міністерства оборони України, але сталося так, що пропозиція служити в ліцеї співпала з моїм бажанням. Свого часу, з 1992 до 1995 року я сам був ліцеїстом Львівського військового ліцею імені Героїв Крут. Тож я розумію хлопців, те, що вони наразі переживають.

Юнаки сумують за домом і своїми близькими. Але подекуди увага батьків їм стає на заваді. Коли спілкування з рідними стає надмірним, то нанівець зводить наші зусилля по вихованню самостійності та відповідальності. Часто-густо батьківські телефонні дзвінки лунають вже після відбою, коли хлопці сплять. Рідним хочеться почути голос свого чада, вони не розуміють, що хлопець не виспить; до того ж такі розмови не завжди його підбадьорюють, а можуть змусити ще більше сумувати за домом.

Зовсім скоро моя рота складатиме «Клятву ліцеїста». Це, на мій погляд, головна подія в житті ліцеїстів, адже після неї вони стануть повноправними членами ліцейського братства. Ми вже почали до цього готуватися: проходимо урочистим маршем, виконуємо пісню, відпрацьовуємо комплекс рукопашного бою і вільних вправ.

За ті два місяці, що минули, хлопці зробили значний «стрибок» в усвідомленні того, чого вони прагнуть і що вимагається від них: якщо одягнув форму, то маєш дотримуватися певних правил, виконувати певні вимоги. Їх свідомість зараз формується від поняття «хочу» до «треба». Багатьом з них важко, потрібен час для розуміння того, що відповідальність за свої вчинки тепер повністю лежить на них самих. Не все виходить, але вони прикладають чимало зусиль.

Дуже сильна особистість — замкомвзводу Артем Мартиненко, який завдяки своєму авторитету, своїй порядності і старанності вивів взвод на перше місце. Звичайно, під час розмов з хлопцями я дізнаюся про їхні проблеми, які потребують мого втручання, але на 80 відсотків сам знаю, чим живе, чим «дихає» кожний ліцеїст моєї роти. І не менше самих хлопців переживаю за результати їхнього навчання.

СВЯТО

ЗІ СЛЬОЗАМИ НА ОЧАХ

28 жовтня — 66-та річниця визволення України від німецько-фашистських загарбників

Визволення України стало одним з найважливіших етапів на шляху до повного і остаточного розгрому в 1945 році фашистських претендентів на світове панування.

2010 року людство відзначає 65-ту річницю незабутньої перемоги Об'єднаних Націй над німецьким фашизмом, японським мілітаризмом та їх союзниками в Другій світовій війні. Осінніми днями 1944 року закінчились бої, якими було завершено вигнання збройних сил головного винуватця Другої світової — фашистської Німеччини та її сателітів з українських земель. 28 жовтня були звільнені останні українські міста — Ужгород і Чоп. Цей день став днем повного визволення України від німецько-румунно-угорських окупантів.

Можливо, декому із сучасних молодих, і не тільки молодих, людей важко уявити ту величезну радість, піднесення, гордість, які охопили тоді більшість українства. Але учасники чи свідки тих подій, ті, хто неупереджено їх вивчає, знають: підстави для такого сприйняття були більш ніж вагомі. Визволення України стало одним з найважливіших етапів на шляху до повного і остаточного розгрому в 1945 році фашистських претендентів на світове панування. То була Перемога всіх чесних людей на Землі. Вона врятувала людство від фашистського рабства, а багато народів, в т. ч. і український, які нацисти та їх поплічники вважали нижчою расою, неповноцінними, — від знищення. Адже 26 держав, серед яких США, Велика Британія, СРСР, які назвали себе Об'єднаними Націями, в своїй Декларації, підписаній 1 січня 1942 р. у Вашингтоні, заявили, що вони у Другій світовій війні «будучи впевненими, що повна перемога над їх ворогами необхідна для захисту життя, свободи, незалежності і релігійної свободи і для збереження прав і справедливості як у їх власних країнах, так і в інших країнах... зайняті загальною боротьбою проти диких і звірячих сил, що прагнуть підкорити світ» і зобов'язувались «використати всі свої ресурси військові або економічні проти членів Троїстого пакту і тих, хто приєднався до нього...». Тому в 1939–1945 рр. Об'єднані Нації вели війну проти фашистської Німеччини та її союзників, які намагалися зробити так званих арійців володарями планети, інші народи значною мірою винищити, а уцілілих — перетворити на своїх рабів.

Цими незаперечними обставинами, в першу чергу, обумовлюється характер, тобто визначальні ознаки, властивості, риси участі українства в Другій світовій війні. У зв'язку з цим ще раз підкреслимо, що битви з фашистськими загарбниками українство розпочало ще в березні 1939 р., коли союзник нацистської Німеччини хортистська Угорщина за підтримки Гітлера напала на Карпатську Україну. Слабо озброєні закарпатські українці за підтримки співвітчизників з-за кордону першими вступили в нерівні бої із завойовниками. І хоча воєнні події тоді ще не набули всесвітнього розмаху, саме з цього

Окупанти знищили 714 українських міст, 28 тис. сіл, понад мільйон виробничих споруд, житлових будинків, закладів освіти, науки і культури...

часу українство було вимушене вести війну проти чужоземних зайд. І масштаби воєнних дій через закономірний зв'язок суспільних подій, які складали це конкретно-історичне явище — Другу світову війну, нестримно розширювались. Таким чином, Велика Вітчизняна війна проти фашизму охопила 1939–1945рр. і була складовою частиною війни Об'єднаних Націй проти німецьких та японських претендентів на світове панування. Воюючою стороною в Другій світовій війні Об'єднаними Націями визнана Україна, її народ. Різні суспільно-політичні об'єднання входили до складу цієї воюючої сторони постільки, поскільки вони боролись з фашистськими агресорами.

Дуже важливо долати стереотипи в розумінні тих подій. Адже війна була надзвичайно складним процесом. В ній радість перемоги була «зі сльозами на очах». Наші землі, міста і села, народне господарство, культура були вщент зруйновані. Але найбільш трагічним і непоправним була загибель кожного четвертого громадянина довоєнної України. Сучасним поколінням необхідно знати всю правду, якою вона не була б. Але складається враження, що нині одні хибні уявлення про війну (суцільне геройство під керівництвом партії і мудрих воєначальників) замінюються іншими, не менш помилковими (суцільні прорахунки, злочинні дії тих, кого ще недавно прославляли і, навіть, — думки про те, навіщо вони опирались агресорам і т. д. і т. п.).

Знаковою подією стало підписання українцем генералом К.М.Дерев'янком 2 вересня 1945 р. Акту про беззастережну капітуляцію Японії, який таким чином поставив останню крапку в Другій світовій (в 2007 р. за пропозицією автора цієї статті, підтриманої багатьма визначними діячами, науковцями та установами, К.М.Дерев'янку було присвоєно звання

Героя України (посмертно). Тоді ж, в 1945 р. поставлений делегацією УРСР під Статутом ООН означав юридичне визнання України як одного з її фундаторів членом Об'єднаних Націй. Тим самим підтверджувався статус українського народу як однієї з воюючих сторін, що в складі антигітлерівської коаліції внесла значний вклад в розгром спільного для всього людства ворога в Другій світовій війні.

За перемогу над фашизмом Україна заплатила страшну руйнівну і криваву ціну. Майже на 14 млн чоловік зменшилось за роки Другої світової її населення. Прямі людські втрати, що перевищували відповідні втрати будь-якої іншої країни світу, поєднувались зі страшними руйнуваннями: німецько-румунсько-угорські окупанти знищили 714 українських міст, 28 тис. сіл (в т.ч. 250 було спалено разом з жителями), 419 тис. виробничих споруд, 491 тис. житлових будинків, 18,2 тис. закладів освіти, науки і культури, розграбували величезні матеріальні і духовні цінності.

Україна була однією з основних ділянок воєнних дій під час Другої світової війни. Понад 7 млн громадян України воювали з фашистською навалою в рядах Збройних Сил СРСР, що становило 23% їх складу. В партизанських загонах, підпільних патріотичних організаціях різних напрямів боролось біля мільйона людей, з яких половина загинула. Кожна третя нагорода (із 7 млн орденів та медалей, якими були відзначені радянські воїни) вручена представникам України. Понад 2300 наших земляків отримали звання Героя Радянського Союзу, 32 були відзначені цією нагородою двічі, а український льотчик Іван Микитович Кожедуб став тричі Героєм.

Пам'ятаймо всіх, хто боровся за свободу свого народу, визволяючи його в роки Другої світової війни!

Володимир ШЕВЧЕНКО,
доктор історичних наук

«Коли відводжу бінокль від очей і оглядаюсь навкруги, то згадую чомусь білу лляну сорочку, старанно вишиту руками матері»

На шпальтах «Війська України» — листи з фронту нашого співвітчизника Адольфа Павленка, який, як і мільйони радянських солдат, ціною власного життя наближав свято Великої Перемоги.

Останнім часом в засобах масової інформації з'являється багато статей, які висвітлюють тематику часів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років, маючи за основу фронтові листи. Однією з причин такого інформаційного захоплення є інтерес пересічного громадянина до подій війни, яка практично не обійшла жодної сім'ї в Україні, а також намагання дізнатися про реалії тих часів не через академічні труди (досить заполітизовані і суб'єктивні), а через скупі рядки, написані безпосередніми учасниками війни.

У 2010-й рік — ветеранів, автором статті теж пропонуються для читачів листи з фронту. Написані вони людиною з нетиповим для радянського періоду ім'ям, яке негативно сприймається багатьма людьми — Адольф.

Павленко Адольф Аврамович народився у 1923 році на Полтавщині в сім'ї вчителів. Через деякий час його батько був запрошений працювати на фізичний факультет Київського державного університету, пізніше став його деканом. У

1940 р. Адольф закінчив школу у м. Києві і вступив до цього вузу. З початком війни батько з сином розлучилися. Але домовилися, що спробують налагодити листування між собою через Київський університет і Академію наук Української РСР в евакуації. Через деяких час батько був відкликаний з фронту й почав роботу над оборонною тематикою в евакуйованому інституті фізики, вони змогли писати одне одному.

За період з січня 1942 р. до жовтня 1943 р. (загинув командир зенітної кулеметної установки гвардії сержант А. Павленко 18 жовтня 1943 р., коли йому було 20 років) ним написано 70 листів.

Ці відверті свідчення йшли до нас дуже довго й тому особливо цінні. Написані вони людиною, яка мала близькі до наших інтереси й зрозумілі нам переживання, що дає можливість особливо ясно відчувати стан людини в час лихоліття, викристалізувати те, що змушувало її боротись за життя й не шкодувати його.

Про що писав у своїх листах Доль (так називали його близькі)? Про Україну і Київ, про бої і фронтовий побут, намагання удоскона-

лити зброю та її використання; бажання побачити рідних; про боротьбу з повсякденними негараздами; захоплювався оточуючою природою; аналізував ситуацію в світі; слідував за звільненням міст і селищ України; писав про велике значення у підтриманні високого морально-психологічного стану воїнів листів від рідних. Майже в кожному листі є згадка про фізику та її прикладне значення.

До звільнення Києва ще було далеко. А поки ...

6 серпня 1942 р. Пригадую, як відходили з охопленого загравами пожеж Києва, тому що нависла загроза оточення.

2 червня 1943 р. Минає другий рік війни... ще зовсім недавно орудував лопаткою, будуючи оборонні споруди навколо Києва, а потім був перехід через Яготин, Прилуки, Зіньків...

26 червня 1943 р. Згадав Київ 1941 року. У цей день по-справжньому побачив і запам'ятав, що таке війна: над містом полинули гудки заводів, фабрик і паровозів, різко завилала сирена в університетському дворі. Зачастили кроки перехожих на вулицях, міліціонери в синій формі вимагали терміново зачиняти вікна і зійти з тротуарів, супроводжуючи ці вказівки безперервними свистками. На вулиці залишилися лише люди з протигазами на боках і червоними пов'язками на руках. А ось тоді з боку Поста-Волинського почувся грізний гул, а слідом за ним і незнайомий ще тоді свист бомб. Розляглися сильні вибухи, стовпи диму і вогню довго стояли в жаркому, нерухомому, червневому небі. Заступили зенітки, і білі спалахи розривів марно зналися за літаками, що борознили небо. Вже тривалий час мене, мабуть, як і інших, не залишає думка: як же так сталося, що готувалися ретельно до війни, учбовими тривогами чекали на її початок і раптом все пішло по іншому сценарію? Та гай-гай, розбиратися вже будемо по війні.

1942 рік.

«4 серпня» ...Перебуваю на Воронезькому фронті. Моя посада — командир відділення взводу ППО (сержант), в моєму підпорядкуванні — обслуга зенітного кулемета. Чергуємо обслугами по 8 годин на добу... Живемо в бліндажах по-

армійськи. А ось учора, тільки змінився з чергування біля кулемета, як викликає мене командир взводу — лейтенант. «Ну, — каже, — танцюй». «А що таке?» — я йому. Але вже помітив у його руках листа, написаного знайомим почерком. Що ж, затанцював я йому нашого гопака...

6 серпня ...Коротке переформування, і із бійців, що мають середню освіту і вищу, сформували кулеметну роту. Спочатку йшли пішки... І от цікаво: в хуторі Ракунка, на Волзі, почув українську мову — ті ж самі «о лихо», «о божже», «на лежаниці» і т.д...

Рідко, де почувеш українську мову, та й сам уже більше по-російськи «норовишся». Ще чого, як живий залишусь, рідну мову забуду. Але ні, мова — це моє повітря...

4 вересня ...Недавно перейшли на нове місце, до переправи через Дон. У невеликому переліску вирили окопи і накрили їх, бо німецькі міномети не дають спокою. Від безперервного риття страшенно втомився, так хочеться відпочити, до того ж сонечко сяє і подуває легенький вітерець, зовсім як у нас на Україні...

27 вересня ...Українців залишилось дуже мало. Рідко де почувеш українську мову, та й сам уже більше по-російськи «норовишся», бо таке оточення. Коли пишеш, то замість «и» — «ы» навертається; замість «з» — «с», і лише «і» своє тримається. Ще чого, як живий залишусь, рідну мову забуду. Але ні, мова — це моє повітря...

1943 рік

19 січня ...Сьогодні стало відомо, що Сталінград тепер зовсім наш. Це чудово! Поступово прибувають книги (від батька): «Українська література», «Історія України», ряд брошур. Але я повинен зауважити, що тут не завжди можна читати подібні книги, до того ж книги мої одновоюки стараються швидше на цигарки пустити і спалити їх, тобто скурити...

28 січня ...У нас новий командир взводу з Рубіжного, добрий старий

з вусами Тараса Бульби. Герой Радянського Союзу...

19 березня ...Наша частина зараз в обороні, але всі чекаємо великих подій. Удень працюємо або відпочиваємо. Пробували оце якось співати українських пісень — «Йшли дівчата в поле жати», «Ой за гаєм-гаєм» та інших...

5 травня ...З боями просуваємось на захід, і знову необхідно споруджувати бліндажі, окопи... Часу обмаль, писати ніколи. Добірка книг Чехова, Пушкіна та інших поступово перетворюється в невеличку фронтову бібліотечку російських класиків. Жаль, немає наших великих земляків... У нас не гірші.

10 травня ...Одержав також уривки з творів Пушкіна — дуже приємно прочитати! Якби була можливість, то читав би без перерви видання творів цього великого поета. Мені незрозуміло, чому вдома у мене не було жодного нахилу до літератури, а шкода. Мабуть, тоді я ще не досить розумів, що таке література. В мої роки багато чого з Пушкіна необхідно знати... Цікаво одержати збірник творів В. Г. Короленка...

12 серпня ...Днями написав вірш «Мені приснилась Україна», присвячений матері і братові в день їхнього звільнення, гадаю, такий час настав.

17 серпня 1942 р. *„Писати розташувався на плацпалатці біля окопу, натхнення піддає мінометний вогонь. Свистять кулі, та найбільше дошкуляють німецькі міни — від них і втрати найбільші. Дехто з наших вже загинув, інших поранило. Одного пораненого я тягнув цілу ніч до переправи, дуже вимучився, але це був мій друг.*

16.10.42 р. *„Нашим кулеметникам теж багато роботи, а ще не пощастило — в одному (кулеметі) зламався пристрій, що викидає порожні гільзи з патронника. Доки розібрали, а мороз же, збігали на склад, багато пролетіло німецьких літаків, і допомогти ми нічим не могли нашим бійцям. Тепер кулемет працює безвідмовно.*

Багатьох товаришів і друзів уже немає серед живих. Сумно дивитися на трикутники листів до одного з них: пише дівчина, а хлопця вже три тижні немає на землі...

Не можна без хвилювання читати листи Долі про матір. Від любові до матері зароджується любов до своєї «малої Батьківщини», патріотичні почуття підіймаються до усвідомленої любові до України.

2 червня *„Дороге обличчя літньої матері, зморишки на щоках і глибокі запалі очі так і стоять переді мною.*

21 червня *„Згадав шумні фронтові дороги, „матір із смутними очима, в чоботях і легенькому осінньому пальті, з моїм мішком за плечима. Вона важко сходила на гору, з якої було видно якісь далекі вогні й ні однієї сльозинки не зронила, коли востаннє наші погляди зустрілися в страшній безнадійності...*

6 липня 1943 р. *„Коли відводжу бінокль від очей і оглядаюсь навкруги на зелену природу, то згадую чомусь білу лялечку сорочку, старанно вишити руками матері голубими нитками. Може, й зараз вона десь протягує нитку й згадує про нас.*

В багатьох листах сержант Павленко розповідає про бої, фронтове життя, пошук можливостей удосконалити бойову майстерність, приклади ентузіазму, хоробрості.

15.02.43 р. *„Тату, дуже прошу розшифкувати інструкцію до кулемета ДШК-12,7 — хочу виготовити прилад для визначення відстані до літаків. Для цього необхідні також таблиці тригонометричних функцій...*

14.04.43 р. *„Зробив сонячний годинник. На подив моїх товаришів, він повідомляє нам час у повній відповідності з командирським годинником...*

23.06.43 р. *„Десь зверху посипалась земля, трава, шматки жита, а дим і гар виху, відповідно до максвелівського розподілу, заповнили весь неширокий прохід... снаряди продовжують падати з німецькою точністю, з досить великою частотою, і звукові хвилі різної довжини поширюються в усі боки спотвореного простору, то додаючись, то розпадаючись. Поступово, але з малим прискоренням, обстріл починає стихати...*

6 липня 1943 р. *По сотці б'є наша і німецька артилерія. Східний схил перетворено у переоране поле, і не одна тисяча осколків посіяна там. Щодня один чи два рази, а сьогодні цілу ніч німці довбають жорстокими артнальотами висоту і все, що знаходиться на ній, „чорні стовпи разом із груддями землі*

здіймаються в повітря; гул стоїть у вухах, а серце боляче стискається, коли думаєш про людей, що перебувають у цьому вихорі вогню. При спалахах ракет видно клубки диму, довгі кулеметні черги трасують кулі і людей, що перебігають у цьому пеклі. Горизонт оповитий намістом спалахів і вибухів усіх видів артилерії, а повітря сповнене виттям мін і снарядів.

Найбільшу радість солдату приносили листи з дому. Під час війни важко переоцінити їх значення...

Паперу, олівців, чорнил практично не було. Тому листи («конспект на батьківщину») писали і на обгортці з пачки тютюну і пшоняного концентрату і, навіть, на корі дерев, огризками олівця, чорнилом, виготовленим «з німецької ракети».

15.02.43 р. *„Хочеться написати докладніше, до того ж красиво, різні думки огортають душу, коли сідаю писати. Та я не письменник, і здібності до цього виду мистецтва у мене аж ніяк не проявляються. А крім того, зовсім немає часу... Ось у такій обстановці чомусь з'являється гаряче бажання бачити всіх нас живими, так, прямо зараз!..*

1.03.43 р. *„Читаю, правда, хвилинними уривками. Я радію, що не втратив цікавості до світу. Мені здається, цікавість ця навіть загострилася. Те ж саме спостерігаю і в товаришів. Жадібно чекають на листи. Проявляють розповіді про прочитане. І це тоді, коли війна.*

12.08.43 р. *„Одержав кілька листів, саморобний зошиточок з таблицями і бандероль з книжкою «Парень із Парижа». Моя бібліотека викликає тут загальне захоплення, а іноді й непорозуміння бувають: чому це так? Якось одна високопоставлена особа запитала у мене: навіщо тобі такі книжки надсилають? При цьому питання супроводжувалося пильним поглядом, що мені аж ніяково стало. Незрозуміло, чому книжки, пара друкованих аркушів, аркуші чистого паперу й газети, ручка і чорнило викликають таке ставлення?*

4.09.43 р. *„Повернувся з санбату «додому» (в частину) і мені вручили відразу кілька листів. ... Мабуть, такого листування немає у моїх вояк, та й писати не кожен бажає в таких умовах.*

4 вересня 1942 р. *Горить населений пункт на протилежному боці,*

з цього міста вже нічого не лишилось... Я був в цьому місті: зруйновані будинки, зруйнована лінія залізниці, скрізь розкидані уламки домашніх речей і майна... Населення немає, порожніми стоять сараї і хліви... Мурашки пробігають по тілу, коли охоплюєш зором таку картину...

16 грудня 1942 р. Усі села навколо спалені дощенту — самі фундаменти та обгорілі пеньки стирчать з-під снігу. Лісів — і тих мало залишилось...

6–8 червня 1943 р. Вчора вранці загинув наш товариш. У нього вдома, лишилося шестеро дітей. Надішлемо гроші. Натишемо листи. Уявляю, яке горе прийде в цю родину...

26 вересня 1943 р. Сумно стає на серці, коли дивишся на зруйноване місто, а груди наповнюються нестерпним бажанням скоріше покарати винуватців цієї війни, що призвела до таких великих руйнувань і принесла стільки страждань нашому народу.

А менш ніж за місяць Адольфа Павленко не стало. Він загинув 18 жовтня 1943 р. на висоті 191,6, в районі станції Опухлики Невельського району Псковської області (Російська Федерація) при відбитті нальоту німецьких пікіруючих бомбардувальників. Там же був і похований. З часом, за допомогою російської громадськості та військових, був перепохований біля братської могили в селі Спас-Балаздинь тієї ж області. Батько в 1945 р. відвідав місце останнього бою, але знайти могилу сина йому не вдалося. Знайшов її брат Долі Владислав в 1965 р. Він і підготував до друку збірку листів Адольфа.

В 2008 р. за сприяння доньки Владислава Аврамовича — Лідії Владиславівни збірка листів побачила світ окремим виданням.

Прізвище Павленка А.А. викарбуване на меморіальній дошці в вестибюлі головного корпусу Київського національного університету імені Тараса Шевченка серед імен інших студентів і викладачів, що загинули в роки війни.

Микола ДОРОХОВ

Автор статті висловлює глибоку вдячність Лідії Павленко за надані матеріали і ту роботу з патріотичного виховання, яку вона проводить з молоддю.

24 жовтня 2010 року на 75 році життя помер видатний радянський воєначальник — генерал-лейтенант ТКАЧ Борис Іванович, який у 1980–1982 роках командував 40-ю Загальною військовою армією в Республіці Афганістан.

Народився Борис Іванович на Хмельниччині. Пройшов славний життєвий шлях від курсанта до генерал-лейтенанта.

Після закінчення школи в 1954 році вступив до Харківського танкового училища. За 20 років пройшов шлях від командира танкового батальйону до першого заступника командувача 13-ю армією, дислокованої у Рівному.

Брав участь у подіях в Угорщині в 1956 році й на острові Даманському в 1969 році. Вже в 39 років став генерал-майором, а в 44 — командував армією.

З 1980 по 1982 роки був командувачем 40-ї Загальною військовою армії в Республіці Афганістан. Розробляв великомасштабні операції, у тому числі операцій «Удар» та «Удар-2» (1980).

За два роки командування армією танкістові Борису Ткачу по кількості годин нальоту можна було присвоювати звання льотчика першої категорії. У нього був «свій» Ан-26 і вертоліт, з яких він виходив не надовго — аби розібратися в ситуації, дати розпорядження і летіти далі. Тодішній комендант Кабула згадав навіть про прізвисько, яке дали Борису Івановичу: «Безви́зно знаходився Борис Ткач в частинах і бойових порядках, на операціях, за що і отримав прізвисько «окопний генерал».

А ось як згадував про нього відомий воєначальник тих часів генерал армії Валентин Варенніков: «Другим командармом став Б.І. Ткач. Це був вже досвідчений генерал, в справі керівництва армією не новачок, але такою армією і в таких умовах взагалі ще ніхто не командував. Ткач — теж. І хоча бойові дії частин армії почалися ще за його попередника, але основний вал припав на Ткача і В.Ф. Єрмакова, який його замінив. Генерал Ткач фактично був «першопрохідцем» всіх великомасштабних операцій, а також облаштування наших військ в Афганістані. Справа була дуже складна, але він впорався зі своїми завданнями».

У 1982 році генерал Ткач був призначений командиром 14-ї армії в Молдові, а через два роки став першим заступником командувача військами Сибірського військового округу. З 1985 року служив представником Головнокомандувача Збройних Сил країн Варшавського договору.

У 1991 році звільнився в запас.

Перебуваючи у відставці, Борис Іванович брав активну участь у громадському житті суспільства та ветеранському русі. До його думки прислухались як керівники ветеранських організацій, так і державні діячі.

За 40 років служби і більш ніж два з половиною роки бойових дій нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня, Кутузова I ступеня, Бойового Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, «За службу Батьківщині у Збройних Силах» III ступеня та багатьма нагородами, зокрема і інших країн.

Як воєначальник відзначався умінням організувати виконання підлеглими військами складних бойових завдань, творчим підходом до планування військових операцій, глибоким знанням військового мистецтва. Всі, хто знав Бориса Івановича в повсякденному житті, пам'ятатимуть його дуже скромною людиною, відповідальною за доручену йому справу, людиною видатної працьовитості й великої душі.

Життєвий шлях Бориса Івановича, присвячений служінню Батьківщині, є гідним прикладом і постійним орієнтиром для сучасного покоління.

Держкомветеранів висловлює своє щире співчуття рідним, близьким і всім, хто служив і воював під командуванням Бориса Івановича.

Наша співвітчизниця Людмила Павличенко за роки війни по праву отримала почесне звання снайпер №1. 36 разів вона виходила на двобій з гітлерівськими асами гвинтівки і перемогала!

Тимчасовий перевід Людмили Павличенко в сусідній полк був викликаний непереборними обставинами. Занадто багато лиха тут накоїв гітлерівський снайпер, вбивши одразу двох снайперів полку.

Тієї ночі Людмила дісталася нейтральної смуги між нашим переднім краєм і супротивником. Знявши сталевий шолом, обережно й безшумно підповзла до заздалегідь обраного невеликого природного укриття, звідки можна було оглядати місцевість, сподіваючись, що ворожі спостерігачі не зможуть її помітити. Наші і німецькі багаторусні траншеї проходили по схилах висот, звернених у бік конфронтуючих частин.

На світанку приклала до очей трофейний бінокль, прикритий соломкою, і стала повільно оглядати зайняту німцями територію: кожен підозрілий об'єкт, що потрапив у поле зору, пропливав перед нею з паузою не менше трьох хвилин, перш ніж перейти до наступного.

До полудня Люда стомилася від напруженого чекання. Вона вже оглянула сотні сумнівних горбків, бур'янів — ніде ніяких ознак ворога. І раптом... у сухих гілках корча щось заворушилося. Німець! Про-

лунав постріл. Людмила впала обличчям у пісок.

»Поспішив фріц, — подумала вона. — Поранена? Ні, куля тільки обпекла... Напевно, помітив блиск бінокля... Що робити?..»

Поволі, на це пішло не менше двадцяти хвилин, вона підняла обличчя від землі, і так, із прилиплим до щок піском, вдивилася в німця, — розповідає письменник Микола Атаров, що зустрічався і розмовляв з нашою героїнею. — Тепер їй не потрібен бінокль. По тому, як змінилося місце, де раніше був корч, зрозуміла, що поки вона лежала ниць, німець відповз. Напевно, радянського снайпера він не побачив.

Корч гойднувся. «Нервує», — відзначила Людмила. І хоча голова в неї після багатьох годин напруги була неначе стиснута важким обручем, думала не про те, щоб вийти з цієї вимушеної дуелі, а навпаки — нав'язати свою волю ворогу, перехитрити його і, головне, перечека-ти.

Після чотирьох годин дня вітер змінив напрям. Людмила ретельно вирахувала потрібне виправлення прицілу.

Посвіжішало. Хмари йшли з боку моря, повітря відсиріло, помутніло, закапав дощ. Німець знову заво-

рушився. Йому, мабуть, не хотілося валятися під дощем. Чи, може, хотів викликати Людмилу на постріл?

Дощ почався такий дрібний, що його не чути було навіть снайперам, які лежали на землі. І все-таки через півгодини потилиця Людмили була мокрою, стало холодно. Майнула думка: «А раптом засверблять мокрі вуха? Адже це просто катування!» І тут ще, як на зло, захотілося їсти.

Дрібний дощовий пил ліг на поле, покрити кожну билину і позначив синюватим блиском мінні поля. Тепер Людмила легко читала сліди, залишені цими днями: ось нерівний і грубий лаз, що веде від колодязя до німецьких окопів, ось перебігали автоматники, ось накат коліс станкового кулемета та відбиток ніг сапера, що сидів уночі перед ямкою для міни.

А через кілька хвилин погляд її розрізнув і глибокий слід від важкого тіла: це німецький снайпер підкрадався до неї, штовхаючи перед собою маскувальний корч.

— Але ж він і мене по сліду знайде», — подумала Людмила, і коли дощ зачастив, пересунулася вправо. І дійсно, як тільки зріділа сітка дощу, пролунав постріл. Куля свиснула в тому місці, де тільки що лежала ліва рука Людмили.

— Пристрілюйся! — посміхнулася вона.

Ще постріл — куля лягла позаду.

— Лопнуло терпіння, — вирішила Людмила, — поспішає... Може, і мені пора? Чи ще почекаєти?..

Звичайно Людмила робила пробний постріл, посилаючи свою кулю серед сотень чужих. Зараз це було неможливо, хоча після дощу почалася легка перестрілка, але за Людмилою невідступно стежив німець, і, судячи з того, що вона не помітила у нього бінокля, можна було припустити, що десь укритися інший спостерігач, що тільки і чекає зручної хвилини.

З новою силою розігрався голод. Впору хоч землю гризти! А шия як болить: немов хто поклав на неї величезний кам'яний вантаж. «Нічого, я терпляча», — підбадьорювала себе Людмила. Ніколи ще вона не зазнавала такої внутрішньої боротьби: то незламна воля спонукала її до дії, то пробуджувалося відчуття, що треба виждати, поспішати не можна.

Смеркло. І в той же час небо посвітлішало. Хмари йшли вгору і розчинялися, а повітря потеплішало, після дощу запах мокрої шинелі змішався з чудовим запахом землі, що упріла.

«Дочекаюся ночі, йому тоді зовсім непереливки стане, отут він у мене і об'явиться», — зі злістю подумала Людмила і, підбадьорившись, стала чекати.

Ніч прийшла в ясному срібному сяйві місяця.

Він спочатку піднімався дуже швидко, і на землю лягали чорні тіні. У цей час ворожий снайпер міг безкарно відповзти в кущі. Але Людмила бачила, що німець не збирався йти. Він навіть на мить показав спину — влаштувався зручніше.

Йшла пізня позиційна ніч, коли на коротку годину фронт засинає в тисячах зручних і незручних землянок, у зміястих окопах, у сирих бліндажах, на низьких нарах, на полотняних розкладачках і просто на шинелях; коли не сплять тільки ті, хто має бути на посту: генерали, чергові телефоністи, спостерігачі, розвідники і вартові.

За Північною бухтою не замовкала артилерійська канонада. Потім пролетіли наші нічні бомбардувальники і незабаром злісною скоромовкою заговорили німецькі зенітки.

«Обмінююся з фріцами «люб'язностями» шляхом оптичного прицілу й одиничних пострілів. Треба тобі сказати, що це найбільш вірне і правильне ставлення до ворогів. Якщо їх відразу не уб'єш, то потім лиха не оберешся».

З листа Люди Павличенко до своєї мами

Німець завоштувся у своєму гнізді, і палець Людмили на спусковому гачку відразу ожив, піднатис трошки. Терпи, козак...

Йшла уже двадцять п'ята година, як лежала вона в маленькому кам'яному гнізді. Нарешті світанок... Вдалині по камінню пройшла ворона. Десь осторонь почувся протяжливий півнячий лемент. Міна зашаруділа між Людмилою і німцем. Заговорили батареї...

Швидко сонце просушило шинелю, нагріло камені, і так потягнуло розстебнутися, покласти голову на руки і заснути...

Раптом німець поповз.

Людмила так звикла до того, що він лежить ниць і не дихає, що тепер його грубий рух, суєта цих повзучих ніг і шерхїт корча приголомшив її. Вона не стала стріляти і тільки спостерігала за його широкою спиною, що хвилясто повзла за корчем.

Він просто не витримав! Мабуть, тушонки переїв!

Ще хвилину Людмила думала, що це пастка, маневр, що він не піде. Але ж ні, він повз із такою же квапливою розтратою всіх сил, з якою, задихаючись, підпливає до берега недотепний, що вже сьорбнув води, плавець.

Палець злегка натиснув на гачок, ще мить — під корчем вигнулася

спина та так і залишилася — неохайно відкрита назавжди.

Вибух!

Шалений гуркіт снарядів!

За нею стежили в десятки біноклів.

Ще вибух!

І під гул розірваних німецьких мін Людмила побігла до своїх окопів. Онімлілі ноги служили погано. Вона спотикалася і, на щастя, впала в той момент, коли застукотіли відразу три німецьких кулемети.

— Ур-ра-а!.. Людка-а-а!..

Це кричали свої, близькі, рідні товариші. Високо над нею пролетіли снаряди — це до ворога. Вогнем і димом затягло весняне поле.

В окопі Людмила зняла шинель, а бійці стягли з неї чоботи, розмотали онучі. Лейтенант, ласкаво поклавши їй руку на плече, запитав:

— Ну, як фріци — скаржаться?

— Та є, товаришу лейтенанте, — відповіла, посміхнувшись, Людмила.

І скарги ці не припинялися...

Про своє фронтове життя Людмила писала матері: «Обмінююся з фріцами «люб'язностями» шляхом оптичного прицілу й одиничних пострілів. Треба тобі сказати, що це найбільш вірне і правильне ставлення до ворогів. Якщо їх відразу не уб'єш, то потім лиха не оберешся».

І вона була вірна цьому правилу.

— Скількох ви убили в бою?
— Триста дев'ять, я кожного фашиста убила на фронті, а не в полоні.

І знову сипалися питання.

— Скількох гітлерівських снайперів, асів гвинтівки, ви маєте на своєму рахунку?

— Тридцять шість.

Тридцять шість снайперських дуелей, тридцять шість багатоденних двобоїв. І знову пригадувалися дні і ночі, що злилися в один потік, коли за нею полювало відразу кілька гітлерівських автоматників...

Але зовсім іншими були зустрічі з простими американцями. Вона об'їздила кілька десятків міст, вис-

лилася з-під вузьких брів, деколи здавалися навіть похмурими. Але через хвилину вони світилися такою життєрадісністю, наче освітлювали все навкруги.

Голос був зігрітий живою теплою українською вимови, м'який і гнучкий...

Я дивився на довгі, смагляві пальці вузької дівочої руки, тієї руки, що триста дев'ять разів натискала спуск курка, знищуючи ворогів. Ті пальці увесь час нервово ворухнулися. І лише по цьому їх безупинному русі можна було здогадатися, що залишила війна у її душі.

— Я усім зобов'язана Батьківщині. Хто загрожує Батьківщині, той загрожує мені. Не може бути відпочинку, поки останній ворог не помре на нашій землі.

І погляд її знову став серйозним...

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 жовтня 1943 року за виявлений героїзм і мужність у снайперській боротьбі в боях під Одесою і Севастополем та навчання багатьох бійців снайперській справі снайперу 54-го стрілецького полку 25-ї стрілецької дивізії лейтенанту Павличенко Людмилі Михайлівні, яка до липня 1942 року зі снайперської гвинтівки знищила 309 гітлерівців, присвоєне звання Героя Радянського Союзу. У 1943 році майор берегової служби Павличенко закінчила курси «Постріл» («Постріл», Вищі офіцерські курси ім. Маршала Радянського Союзу Б.М. Шапошникова, військово-навчальний заклад Радянських Збройних Сил, що здійснює передпідготовку командного і політичного складу Сухопутних військ, а також викладачів військових училищ. Засновані у 1918 році... — Військовий енциклопедичний словник. — М.: Воєніздат. 1984). У 1945 році вона закінчила Київський державний університет. У 1945–1953 р. була науковим співробітником Головного штабу ВМФ. Учасниця багатьох міжнародних конгресів і конференцій. Нагороджена двома орденами Леніна, медалями.

26 жовтня 1974 року обірвалося життя полум'яної патріотки, члена Радянського Комітету ветеранів війни Людмили Михайлівни Павличенко. Вона похована на Новодев'ячому цвинтарі в Москві.

Підготував Леонід ПОРИЦЬКИЙ

Під час поїздки до Америки Людмилу Павличенко запросив до себе чудовий актор і режисер Чарлі Чаплін, аби поспілкуватися з легендарною снайпершою.

...За час оборони Одеси і Севастополя особистий рахунок знищених ворогів снайпера Людмили Павличенко дійшов до цифри триста дев'ять. Вона не встигла округлити його до трьохсот десяти. Осколок міни в четвертий раз вивів її з передової, а ще були контузії.

Після Севастополя Людмила Павличенко була раптово викликана в Москву, у Головне політичне управління. Їй повідомили, що Елеонора Рузвельт, дружина президента США, і Американська студентська асоціація запросили студентів-фронтовиків у Сполучені Штати. Людмила просила залишити її на фронті, але їй пояснили: поїздка в Америку — теж бій за більш тісний союз народів Радянського Союзу, США і Великої Британії, за відкриття другого фронту.

Люді Павличенко разом з її лєнінградським товаришем довелося вести прес-конференцію, на ній були присутні п'ятдесят два представники американської преси. Потрібно було знати, як знала це Павличенко, усе про мужню битву свого народу, щоб витримати натиск професійних журналістів — газетярів США.

— У вас була охорона?

— Моя гвинтівка.

тупала на мітингах, підприємствах, зустрічалася з різними людьми, що висловлювали глибоке почуття симпатії до радянського народу і до неї — солдата, його посланця.

Її запросив до себе чудовий актор і режисер Чарлі Чаплін, він дружньо спілкувався з відважним снайпером.

Разом з іншими делегатами побувала в Білому домі на прийомі у Франкліна Рузвельта. Зі США Павличенко потрапила в Канаду. На мітингу в Торонто їй вручили пам'ятний подарунок, свідчення захоплення канадців мужністю радянського воїна — снайперську гвинтівку-вінчестер з оптичним прицілом.

...На московській лаві сиділи два майстри: маститий письменник, учасник Першої світової і Громадянської воєн, і молода жінка — снайпер №1 Союзу. «Вона, — згадував Борис Лавренєв, — зняла пілотку. Вітер ворухнув пухнасте, мабуть, м'яке, як у дитини, коротко обстрижене волосся. Легка хвилячка його колихалася над чистим, опуклим дівочим чолом. Обличчя, тонке, нервово, дихало рвучкою невтоленністю, розповідаючи про глибоку пристрасність характеру.

Темні карі очі з золотою іскорою були серйозні, пильно дивив-

СУВОРИЙ ВИРОК НЮРНБЕРЗЬКОГО ПРОЦЕСУ:

НАЦИСТАМ — ШИБЕНИЦІ

20 листопада виповнюється 65-та річниця початку безпрецедентного міжнародного процесу над військовими злочинцями у Нюрнберзі

Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі став першим в історії досвідом осуду злочинів державного масштабу — правлячого режиму, його каральних інститутів, вищих політичних і військових діячів.

Ідея міжнародного процесу над військовими злочинцями виникла й утвердилася не одразу. Деякі західні державні діячі вважали за можливе розправитися з ними, не опікуючись процедурою й формальностями. Ще з 1942 року прем'єр-міністр Великої Британії Черчілль неодноразово висловлював думку: нацистська верхівка повинна бути страчена без суду.

Схожі ідеї існували й по іншу сторону Атлантики. У березні 1943 р. держсекретар США Хапл заявив на обіді, де був присутній посол Великої Британії в США лорд Галіфакс, що жадав би «розстріляти й знищити фізично все нацистське керівництво».

Ще простіше дивилися на цю проблему деякі військові. 10 липня 1944 р. американський генерал Дуайт Ейзенхауер запропонував розстрілювати представників ворожого керівництва «за спроби до втечі».

Висловлювалися також наміри повністю знищити весь німецький генштаб, а це кілька тисяч людей, увесь особовий склад СС, усі керівні ланки нацистської партії, аж до низових. Президент США Франклін Д. Рузвельт не тільки не заперечував соратникам, але фактично їх підтримував. 19 серпня 1944 р. він зазначив: «Ми повинні бути посправжньому твердими з Німеччиною, і я маю на увазі весь німецький народ, а не тільки нацистів. Німців потрібно або каструвати, або поводитися з ними таким чи-

ном, щоб вони забули й думати про можливість появи серед них людей, які прагнули б повернути старі часи й знову продовжити те, що вони витворили в минулому».

Такі судження були типовими для багатьох американців. За даними соціологічного опитування 1945 року, 67 відсотків громадян США виступали за швидку позасудову розправу над нацистськими злочинцями, фактично за лінчування. Британці теж горіли бажанням помсти й вважали за можливе обговорювати, за зауваженням одного з політиків, лише місце, де поставити шибениці, та довжину мотузок. А бійці французького руху Опору втратили без суду 8348 фашистів і їх пособників.

Зі свого боку Сталін ще на початку війни виступив за юридичну процедуру покарання військових злочинців. Коли Черчілль намагався нав'язати йому свою думку, Сталін заперечив: «Що б не відбулося, на те має бути... відповідне судове рішення. Інакше люди скажуть, що

«В ім'я священної пам'яті мільйонів безневинних жертв фашистського терору, в ім'я зміцнення миру... Ми пред'являємо підсудним повний і справедливий рахунок.»

З вступної промови Головного обвинувача від СРСР Руденка на Нюрнберзькому процесі

Черчілль, Рузвельт і Сталін просто помстилися своїм політичним ворогам...»

Процес почався 20 листопада 1945 року і тривав майже 11 місяців.

Головний обвинувач від СРСР Руденко виголосив вступну промову. Визначальними в ній були слова: «В ім'я священної пам'яті мільйонів безневинних жертв фашистського терору, в ім'я зміцнення миру в усьому світі, в ім'я безпеки народів у майбутньому ми пред'являємо підсудним повний і справедливий рахунок. Це — рахунок усього людства, рахунок волі й совісті волелюбних народів. Нехай же здійсниться правосуддя!»

У Лондон, де переможці працювали над створенням статуту Нюрнберзького процесу, делегація з Москви привезла затверджений перелік небажаних питань. В ньому було дев'ять пунктів. Першим з них були «таємні протоколи» до пакту Молотова-Ріббентропа радянсько-германського договору про ненапад. Але на процесі вони все одно «впливали» серед доказів захисту. Останній пункт стосувався Західної України, Західної Білорусії й проблеми радянсько-польських відносин.

Міжнародний військовий трибунал був сформований на паритетних засадах із представників чотирьох великих держав: США, СССР, Великої Британії, Франції.

Головою суду був представник Великої Британії Дж. Лоуренс. Через післявоєнне загострення відносин між СРСР і Заходом процес ішов напружено, це давало обвинувачуванню надію на його розвал. Особливо ситуація загострилася після Фултонівської промови Черчілля, якою розпочалася «холодна війна». У німецькій пресі були висловлені сумніви в моральному праві ряду обвинувачів і суддів судити

нацистів, тому що ці обвинувачі й судді самі були причетні до політичних репресій. Так радянський обвинувач Руденко вважався причетним до масових сталінських репресій в Україні, його британський колега Дін був відомий своєю участю в передачі мільйонів жителів Східної Європи в руки СРСР, де більшість із них потрапила в концтабори ГУЛАГу, судді з США Кларк і Бідл організовували концтабори для японців — мешканців США. А радянського суддю Нікітченка звинувачували у винесенні сотень вироків невинним.

Найбільш суперечливим, на думку німецьких юристів, був пункт «Злочину проти людяності», оскільки він у рамках відомого суду законодавства рівною мірою міг би бути застосований як до обвинувачуваних, так і до обвинувачів (бомбардування Дрездена, ядерні атаки Хіросіми й Нагасакі і т.і.)

Особливу гостроту це питання набуло у зв'язку із пред'явленням суду матеріалів по Катині, оскільки в той час радянський уряд категорично заперечував свою відповідальність за вбивство 4143 полонених польських офіцерів і зникнення на своїй території ще 10 000 офіцерів.

Але, незважаючи на напружений і надзвичайно складний процес, Міжнародний військовий трибунал, розглянувши усі представлені докази і доводи, присудив:

— до смертної кари через повішення: Герінга, Ріббентропа, Кейтеля, Кальтенбруннера, Розенберга, Франка, Фріка, Штрайхера, Заукеля, Зейсс-Інкварта, Бормана, Йодля;

— до довічного ув'язнення: Гесса, Функа, Редера;

— від 10 до 20 років тюремного ув'язнення отримали: Ширах, Шпеер, Нейрат, Дьоніц;

— виправдані були: Фріче, Папен, Шахт.

Трибунал визнав злочинними організації СС, СД, гестапо і керівний склад нацистської партії.

Згодом деякі засуджені подали прохання в Контрольну комісію союзників по Німеччині про помилування. Але усі клопотання були відхилені.

Смертні вирoki були виконані в ніч на 16 жовтня 1946 року у спортзалі Нюрнберзької в'язниці. Герінг отруївся у в'язниці напередодні страти. Існує припущення, що капсулу з отрутою йому передала дружина під час останнього побачення, цілюючи його. Вирoki виконав американський сержант Джон Вудз — «за власним бажанням».

Один із свідків страти письменник Борис Польовий оприлюднив згодом свої спогади про це: «Ідучи на шибеницю, більша частина з них зберігала цілковиту рівноваженість. Деякі поводитися зухвало, інші змирилися зі своєю долею, але були й такі, які волали до Божої милості. Усі, крім Розенберга, зробили в останню хвилину короткі заяви. І тільки Юліус Штрайхер згадав Гітлера. У спортивному залі, в якому ще 3 дні тому американські охоронці грали в баскетбол, стояли три чорні шибениці, з яких були використано дві. Вішали по одному, але, щоб скоріше впоратися, чергового нациста вводили до залу тоді, коли попередній ще бовтався на шибениці».

Засуджені піднімалися по 13 дерев'яних сходах до платформи висотою 8 футів. Мотузки звисали з балок, підтримуваних двома стовпами. Страчуваний падав у середину шибениці, дно якої з однієї сторони було завішено темними шторами, а з трьох боків було заставле-

но деревом, щоб ніхто не бачив передсмертних мук повішених.

Після страти останнього засудженого (Зейса-Інкварта) до зали внесли ноші з тілом Герінга, щоб він зайняв символічне місце під шибеницею, а також для того, щоб журналісти переконалися в його смерті...»

Після страти тіла повішених і труп самогубці Герінга поклали в ряд. «Представники всіх союзних держав, — писав один з радянських журналістів, — оглянули їх і розписалися на свідченнях про смерть. Були зроблені фотознімки кожного тіла, одягненого й оголеного. Потім кожний труп загорнули в матрац разом з останнім одягом і мотузкою, на якій він був повішений, і поклали в труну. Усі труни були опечатані. О 4-й годині ранку труни завантажили у вантажівки, що очікували в тюремному дворі, накрили брезентом і повезли в супроводі військового ескорту до мюнхенського крематорію, де в режимі абсолютної таємності спалили. Коли з цієї справою покінчили, попіл страчених розвіяли з літака за вітром...»

Присуджені до довічного вироку відбували строк у німецькій в'язниці Шпандау. Після того, як в 1966 році на волю вийшли Шпеер і Ширах, у в'язниці залишився один Гесс. До 1987-го (22 роки) Гесс відбував строк на самоті й був єдиним ув'язненим цієї в'язниці. Незважаючи на похилий вік бранця, його продовжували охороняти доволі значні сили міжнародних військ. Ув'язнення одного Гесса обходилося приблизно в один мільйон доларів на рік. Праві сили Німеччини неодноразово вимагали помилувати його, але держави-переможниці відмовилися пом'якшити вирок. 17 серпня 1987 року Гесс був знайдений повішеним в альтанці у дворі в'язниці.

Вирок Нюрнберзького трибуналу і його виконання були схвалені усіма народами, зацікавленими в збереженні миру й запобіганні злочинам проти людства. Навіть більшість німецького населення, за даними численних опитувань суспільної думки, вважало, що суд у Нюрнберзі є законним, а його вирок справедливим — нацисти отримали заслужене покарання.

Але найголовнішим, за визнанням усієї світової спільноти,

Вішали злочинців по одному, але, щоб скоріше впоратися, чергового нациста вводили до залу тоді, коли попередній ще бовтався на шибениці.

стало те, що Нюрнберзький процес фактично затвердив головний висновок про природу фашизму, як відверто терористичної диктатури. Трибунал розкрив людиноненависницьке ество нацизму, його ідеологічних і політичних засад, викрив злочинний характер расової доктрини гітлеризму, що був ідейною основою для підготовки й розв'язання агресивної війни, для масового винищування людей. Матеріали процесу розкрили також агресивну сутність концепції «життєвого простору», широко використаної для виправдання загарбницької політики німецького фашизму. Нюрнберзький процес наочно й переконливо продемонстрував усю небезпеку відродження фашизму.

В той же час Суд народів, як одна з найважливіших віх на шляху роз-

витку прогресивних принципів міжнародно-правових угод, поклав початок формуванню «нюрнберзького права» як системи юридичних норм, покликаній опікуватися миром, вести боротьбу з агресією, як з найбільшим злочинном, а у випадку, якщо вона розв'язана, здійснювати захист жертв війни й притягати до відповідальності винуватців агресії і військових злочинців. «Війна, — підкреслюється у вирокі суду, — за самою своєю сутністю — зло... в концентрованому вигляді зло...»

Для тих же, хто забуває уроки історії, хто піддає їх забуттю навмисно, вирок Нюрнберзького трибуналу є грізним застереженням. Він і сьогодні служить справі миру, закликає до пильності.

Ігор МОЙСІЄНКО

Головний інспектор Військово-Морських Сил Головної інспекції Міністерства оборони України контр-адмірал Олег КУЗЬМЕНКО:

**«Коли ти знаходишся
на межі життя та смерті, то
розумієш, що тільки тверда
розсудливість дасть тобі
один шанс на життя, а разом
із тобою і твоїм товаришам»**

У жовтні 1986 року в Атлантиці, на північ від Бермудських островів затонув атомний ракетний підводний крейсер стратегічного призначення К-219 з балістичними ракетами на борту. Загинуло четверо членів екіпажу.

На АПЧ, який знаходився на бойовому чергуванні, сталася аварія у ракетному відсіку. В результаті вибуху в одній з ракетних шахт була порушена герметичність четвертого (ракетного) відсіку, в який з аварійної шахти почали надходити пари ракетного палива і вода. Компенсуючу решітку ядерного реактора вдалося опустити лише вручну. Під час проведення цієї операції загинув матрос С. Премінін. Підводний човен втрачав запас плавучості, екіпаж був евакуйований на судна цивільного флоту.

Весь екіпаж до останньої хвилини боровся з аварійною ситуацією і зробив усе можливе, щоб не допустити ядерної катастрофи. Але тільки трьох членів команди представили до нагород. Всі інші так і не були визнані ліквідаторами. До цих пір дії екіпажу К-219 не вважаються подвигом, хоча фактично вони запобігли Чорнобильській катастрофі у Світовому океані.

Серед членів екіпажу К-219 ніс службу старший лейтенант Олег Кузьменко, нині головний інспектор Військово-Морських Сил Головної інспекції Міністерства оборони України, контр-адмірал.

— Олеже Петровичу, досі питання стосовно причин аварії на ПЧ К-219 залишається відкритим. Начебто зіграла свою роль «несплавність» команди, тобто людський фактор.

Стосовно ж версій аварії... Ми проплавали місяць з відведених трьох без жодних аварій та серйозних аварійних ситуацій. Краплинні протікання були на підводних човнах завжди. Вони і зараз є на будь-якому кораблі або човні. Сам же вибух свідчив про потрапляння дуже великої кількості води за незначний проміжок часу, тобто майже миттєво. В таких випадках потрібно осушувати шахту, і черговий мічман включив насоси для відкачування води. Ракети, що були на озброєнні вказаного типу човнів, — ампулізовані і добре тримають внутрішній тиск. Проте, коли осушили шахту, а зробили це майже миттєво (все діялося на глибині близько 50 метрів, а це п'ять атмосфер тиску), ракета почала приймати попереднє положення, на ній з'явилися мікротріщини, що потім і призвело до вибуху компонентів ракетного палива.

Що стосується «несплавності» екіпажу, то тут були деякі проблемні моменти. Декілька офіцерів, в тому числі старший помічник командира та ряд мічманів, були прикомандировані в ході підготовки човна до бойової служби замість, так би мовити, «рідних» членів екіпажу, що залишились на березі з різних причин. На жаль, деяких прикомандировували в останні дні перед виходом на бойову службу, вже після контрольних виходів в море.

Але серед них не було «новачків». Всі — досвідчені моряки з відповідним досвідом, та і місяць, проведений під водою зі щоденними тренуваннями та виконанням своїх функціональних обов'язків, «спаяв» екіпаж, усунув всі можливі проблеми.

Цим я ще раз хочу підкреслити, що, на мій погляд, людський фактор не був основною причиною катастрофи корабля, вірніше, її початку.

— Серед причин аварії називається можливість зіткнення з невідомим підводним човном, про що свідчить глибока борозна вздовж корпусу К-219. Чи можливо, щоб човен, який її зробив, залишився непоміченим?

— За такої маси човнів, а це тисячі тон з обох боків, легке «торкання» дійсно могло залишитися непоміченим, а якщо додати неоднорідну гідрологію та характер маневрування, то, знаходячись практично поряд, жоден акустик нічого не почує. Так, дійсно існує версія, що за К-219 стежив підводний човен ВМС США «Аугуста», SSN-710. Я сам схильний саме до цієї версії. Після сплиття на сеанс зв'язку і повторного занурення, він міг втратити контакт. А алгоритм дій у всіх підводників майже однаковий: якщо човен втрачає контакт, він на максимальній швидкості прямує до місця його втрати і вже там, на місці, «слухає», куди подівся об'єкт, за яким велось стеження.

— На час плавання Ви були командиром 5-го відсіку. Як себе поводити люди у тій критичній ситуації?

— Певно, йдеться про почуття страху? Ще під час навчання підводників супроводжують такі морські «аксіоми»: «професія офіцера-підводника героїчна», «всі або виживають, або всі гинуть», тобто проводилась дуже серйозна робота з підготовки свідомості майбутніх офіцерів щодо неможливості врятуватися лише одному...

У своєму відсіку, вже після того, як він був загазований, я знаходився наодинці більше 8 годин. Компоненти ракетного палива дуже токсичні у газоподібному стані. В аварійному відсіку «зашкалювало» індикаторну трубку, а в моєму загазованість на початку аварії була дещо менша, але теж досить серйозна.

Як командир відсіку я повинен був відстежувати ситуацію і в аварійному, і в своєму відсіках, виконувати інші завдання відповідно до своїх обов'язків. Так як під час вибуху я спав після вахти, то мій протигаз був кимось швидко «позичений» (як і скрізь, на флот люди приходять різні). Все, що в мене залишалось, це ПДУ-2, якого вистачало на 10 хвилин. Використати його я міг зразу, але що буде потім?.. Або в самий останній момент... Оцінити рівень загазованості мені допомагала кішка, що жила у моєму відсіку. Вона жива — значить і я живу. А коли вже вона впала... В цей момент і з'явився старшина мого відсіку Володя Майоров із запасним протигазом. Щоправда, він був надто великий для мене, і я мав постійно тримати відкритим рота. А коли спілкувався з командою, через щілини «нахалпався» загазованого повітря...

— Капітану човна І. Британову закидали той факт, що він знав про неготовність до виходу у море, але, розуміючи увесь ризик, не відмовився це робити...

— Ми тоді жили в іншому часі і супротивник наш був не «імовірний», а реальний. Виходом у море на бойову службу ми захищали свою країну, свій народ від ворога, який представляв собою цілком реальну загрозу. Ні в кого не було й тіні сумніву, що державі потрібен наш захист, у даному випадку — наш похід. І питання відмови від наказу взагалі не могло стояти.

Так, ми знали про недоліки підготовки. Командири БЧ неодноразово обговорювали це і просили у

Серед нас не було паніки, хоча й були хвилини, коли чітко усвідомлювали: повернутися додому вже не вдасться.

командування часу на усунення недоліків — два-три тижні, але отримали лише один...

Взагалі, така аварія, що трапилася на К-219, ніким і ніколи не передбачалася. На кожному човні «розписуються» всі можливі аварійні ситуації. Боротьба з ними відпрацьовується роками. А от вибух ракетносія у шахті ніхто не міг навіть уявити...

— Після трагедії команду розформували. Як це сприйняв екіпаж?

— Після всього пережитого, а потім — слідства, опитувань, перевірок, ми навіть не знали, чи минеться команді те, що відбулося, або нам доведеться «косити шестиметрову пшеницю» у Сибіру... Стан у всіх був пригнічений, та й оточуючі інколи демонстрували неоднозначне ставлення. Коли ми повернулися до Північного флоту, командування розставило акценти таким чином, що начебто в усьому була винна команда, що втопила ПЧ. Робилося все, щоб люди почували себе винними. Їх списували на берег, відправляли на навчання, у плавскладі залишилися одиниці... Всі розуміли, що відбувається, але на загальному тлі трагедії це вже не виглядало так боляче...

— Вас після аварії звільнили з лав КПРС...

— Не після аварії як такої, а після деяких висловлювань на адресу тих, хто намагався по своєму трактувати причини катастрофи корабля, звести все на провину екіпажу. Особливо партійно-політичні органи багатьох рівнів намагались

змити «пляму зі свого мундиру» нашою кров'ю, тобто знайти крайнього. Формальним приводом послугувала втрата партійного квитка (згорів у 4-му відсіку).

Проїшло вже чверть століття після тих подій, і зараз з висоти прожитих років можу сказати з впевненістю: нам пощастило в тому, що нашим командиром був ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ БРИТАНОВ. Він зробив все, щоб врятувати корабель, і головне — його екіпаж. І це йому певною мірою вдалося.

В «тишій кабінеті» можна говорити, що ось це зроблено вірно, а це слід було зробити по-іншому. Але, на жаль, море не завжди дає на це час і можливість.

Ми були керовані командиром і намагались зробити все, щоб врятувати наш корабель. Але на жаль, навіть у юристів є вислів — «обстоювальства непереодолимой силы».

Частіше за все героїчні вчинки роблять військові, адже це є складовою їх професії. Це їх суворе чоловіча робота. У випадку з К-219 героїзмом було виконання кожним членом екіпажу своїх обов'язків в аварійній ситуації, на межі людських можливостей...

Бесіду вела Людмила ШПИТЯК
У наступному номері часопису читайте уривок з книги Пітера Хухтхаузена, Ігоря Кудріна, Р. Алана Уайта «Ворожі води» — документальної повісті про мужність та самопожертву членів екіпажу підводного крейсера стратегічного призначення К-219, які ціною власного життя запобігли глобальній ядерній катастрофі у водах Атлантики в жовтні 1986 року

Ветерани Великої Вітчизняної війни: «Військові стоматологи повернули нам посмішку, як у повоєнному 45-му»

Першими, хто з готовністю відгукнувся на ініціативу Асоціації імплантологів України провести акцію з зубного протезування ветеранів Великої Вітчизняної війни, були саме їх військові колеги

Військова стоматологія як спеціальна медична галузь не припускає жодного застою. Саме життя породжує потреби щодо впровадження у лікарську практику нових технологій. Як зазначає головний стоматолог ЗС України, кандидат медичних наук, заслужений лікар України Рафік Камалов, актуальність сфери засвідчує, зокрема, характер поранень, яких зазнавали військовослужбовці під час останніх бойових конфліктів. Для порівняння: якщо під час Великої Вітчизняної війни щелепно-лицьові травми становили 5–7 відсотків, то під час боїв в Афганістані їх частка зросла до 10–11, в Чечні — 15–16, а в Іраку сягнули всіх 20. Показники об'єктивні й мають своє пояснення. Змінюються умови ведення бою, захист солдата, характер боєприпасів — змінюються й наслідки враження. Чи завжди готові фахівці до нових викликів?

— У цих умовах надзвичайно важливе місце має обмін досвідом, аналіз та узагальнення практики, — констатує Рафік Ханатіє-

вич. — Отож Центральна стоматологічна клініка Міністерства оборони України ініціює проведення на початку грудня першої конференції силових структур з щелепно-лицьової хірургії. Основне її завдання — ознайомити колег з інноваційними технологіями та дати поштовх їх впровадженню у життя.

Слід зазначити, що військові стоматологи завжди були й нині є на передових позиціях щодо підняття професійності у своїй сфері. При цьому люди у погонах глибоко усвідомлюють, що для впровадження будь-чого нового передусім потрібна успішна практика. Отож не дивно, що першими, хто з готовністю відгукнувся на ініціативу Асоціації імплантологів України провести акцію з зубного протезування ветеранів Великої Вітчизняної війни, були саме їх військові колеги.

— Задум вражав своєю безпрецедентністю, — розповідає начальник Центральної стоматологічної клініки МО України Рафік Кама-

лов. — Протягом року надати медичну допомогу десяткам ветеранів війни у різних містах країни. Хто міг впоратися з таким завданням? Безумовно — тільки військові. З огляду на те, що йшлося про колишніх фронтовиків та дітей війни, ми з готовністю підставили плече...

Підтримав та дав добро на реалізацію акції, присвяченої 65-річчю Великої Перемоги, Міністр оборони України Михайло Єжель, зазначивши: «Наші ветерани перемогли фашизм, відстояли свободу країни, а значить, мають право на найглибшу повагу і захист з боку держави і суспільства. Належний рівень життя ветеранів — той мінімум, який ми всі повинні забезпечувати».

Стартувала акція 25 червня 2010 року у Києві на базі Головного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь». Його керівництво зробило все належне для прийняття та забезпечення робочих місць для 40 медичних бригад. Протягом дня стоматологи-волонтери, які представляли усі регіони України, провели 53 безкоштовні операції з імплантації зубів ветеранам Другої світової та дітям війни у віці від 70 до 93 років.

Й ці підсумки — не гасла й не пусті слова, принаймні для ветеранів. Як засвідчує медична практика, більшість з них користуються знімними пластмасовими протезами. На жаль, вони погано фіксуються в порожнині рота, погіршують артикуляцію і роблять неможливим повноцінний прийом їжі. Усвідомлюючи свою соціальну відповідальність перед найбільш вразливими верствами населення, учасники акції застосували новітню технологію протезування на імплантатах.

— Я переконаний: на сьогодні імплантанти — не альтернатива, а єдина можливість повернути людині втрачені зуби, — зазначає Рафік Камалов. — Таким чином, з одного боку своєю акцією ми привертаємо увагу суспільства до підтримки ветеранів, яка повинна стати справою кожного, а з іншого — пропагуємо нові ефективні методи лікування, які дають змогу протезувати, не пошкоджуючи сусідні зуби. І ще важливо, що з набуттям ширшого застосування імплантати стануть набагато доступнішими, в тому числі й за ціною.

Естафету з проведення волонтерської акції у Києві прийняли Одеса, Хмельницький, Вінниця, Львів, Севастополь.

За словами Рафіка Ханафієвича, коли стоматологи звернулися до ветеранських організацій, відчувалося недовір'я з боку можливих пацієнтів. Однак після того, як зробили об'яву по радіо, в котрій зазначили години роботи прямої телефонної лінії, перший дзвінок надійшов на... 5-й секунді її роботи.

Водночас акція зіграла ще одну значущу роль. Невипадково медичними майданчиками для благодійного імплантологічного марафону стали саме військові медичні центри. Як показала практика, сьогодні тільки вони виявилися спроможними протягом одного дня прийняти велику кількість людей. По суті, в рамках акції відбулися військово-медичні навчання з практичним оперуванням.

— Пацієнтів треба було попередньо госпіталізувати, обстежити, тобто організувати весь комплекс необхідних заходів з передопераційного і післяопераційного догляду за хворими. Це додаткова турбота, до якої не були готові інші медичні установи, куди зверталися організатори з пропозицією, — розповідає Рафік Камалов. — В результаті у військових госпіталях під час навчання-співробітництва цивільні стоматологи отримали корисний досвід, співпрацюючи з військовими медиками. Після операцій київський госпіталь навіть організував автобусні перевезення прооперованих на комп'ютерну томографію та інші процедури.

Досвід справді унікальний. Завдяки новітнім стоматологічним технологіям прооперовані не відчува-

Протягом дня стоматологи-волонтери провели 53 безкоштовні операції з імплантації зубів ветеранам Великої Вітчизняної війни та дітям війни.

ють різниці між імплантатами та зубами. І тут дуже важлива висока кваліфікація фахівців. Організатори акції впевнені — медична допомога надається якісно. Операції проводилися й проводитимуться кращими імплантологами України. Всі витрати з постійного протезування взяли на себе Центральна стоматологічна клініка Міністерства оборони України та кафедра ортопедичної стоматології Національного медичного університету ім. О. Богомольця, а всі медичні ризики пацієнтів застраховані.

Акція зайвий раз засвідчила — стоматологічна імплантація не має вікових обмежень. 70–90-річні пацієнти у цьому переконалися на власному досвіді. До того ж штучні зуби, які фіксуються на імплантатах, не потрібно знімати, вони служать як справжні й не вимагають особливого догляду.

— Стоматологічна імплантація — це єдина можливість відчувати радість спілкування і повноцінного життя. Ми вдячні лікарям-добровольцям, однак вважаємо, що добре було б цю благородну справу зробити традиційною, — підкреслює президент Міжнародної організації ветеранів-учасників Великої Вітчизняної війни Володимир Воронцов.

Як вже зазначалося, акцію вирішено продовжити в регіонах. Вона

триватиме протягом року. Закінчиться там, де й почалася, у столиці. На початку травня на базі Головного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь» пройде ще один благодійний день. Передбачається, що, дякуючи набутому досвіду, допомогу буде надано ще більшій кількості ветеранів.

P.S. За підсумками проведення першого дня акції з благодійного протезування, організатори надіслали заявку до Книги рекордів Гіннеса. У відповіді, яка надійшла доволі оперативно, зазначалося, що факти справили враження. Ще б пак: протягом всього одного дня прооперовано десятки людей, до того ж літнього віку (що, безумовно, ускладнювало завдання). Вартість акції тільки у Києві (разом з ціною імплантатів, які безкоштовно надали вітчизняні виробники, роботою стоматологів та організаційними витратами) становила 400 тис. євро! Та все ж редакція Гіннеса стрималася від публікації рекорду, ввічливо зазначивши, що не має сумнівів в тому, що організатори належним чином подбали про безпеку пацієнтів. Однак є побоювання, чи так само вчинять ті, хто матиме бажання побити рекорд, встановлений українськими стоматологами.

Руслан ТКАЧУК

«МИРОВОЙ ПАРЕНЬ-2010»: скутер чемпіона — у росіянина, проте титул кращого «кавалера», — за українцем

На запрошення Секретаря Ради міністрів оборони держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав та згідно з Переліком заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України делегація Збройних Сил України взяла участь у Другому міжнародному конкурсі військово-професійної майстерності військовослужбовців дружніх армій «Мировой парень», присвяченому 65-й річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років.

У конкурсі взяли участь команди військовослужбовців військової служби за контрактом збройних сил семи країн: Російської Федерації, Білорусі, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Таджикистану та України.

Аналіз електронних і друкованих засобів масової інформації Російської Федерації засвідчив висо-

ку оцінку участі військовослужбовців ЗС України у цьому престижному конкурсі. Зокрема, яскрава характеристика нашої команди була надана в одному з матеріалів, вміщеному на шпальтах Центрального друкованого органу Міністерства оборони Російської Федерації газети «Красная звезда»: «Прибытия этой команды соперники ждали с опаской. С прошлого конкурса украинские хлопцы и девчата увезли немало призов... Команда сразу привлекает к себе внимание. Крепкие, стройные, в ладно подогнанной форме, с соответствующей выправкой, они сразу смотрятся именно командой, жестко настроенной на победу».

Представники Збройних Сил України за підсумками змагань нагороджені медалями Міністерства оборони Російської Федерації «За укрепление боевого содружества», дипломами лауреатів, почесними грамотами та цінними подарунками від організаторів Конкурсу.

— Слід визнати, що результат команди Збройних Сил України міг би бути значно кращим за умов вдосконалення системи підготовки конкурсантів до змагань, — сказав нашому кореспонденту після повернення з Москви керівник української делегації офіцер відділу військово-патріотичного виховання, культури та традицій управління пропаганди та військово-патріотичного виховання Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України підполковник Олександр Скрыбін.

— Долати смугу перешкод на асфальті, та ще й зі зброєю, мені довелося вперше, — визнає член нашої команди заступник командира взводу — командир відділення розвідувальної роти старший сержант Віктор Поліщак. — Це, швидше за все, і вплинуло на мій результат, який вийшов не таким, як би мені того хотілося. Упевнений: якби була можливість потренуватися на смузі перешкод до змагань, наша команда виступила б значно краще.

За словами підполковника Олександра Скрыбіна, яскравим прикладом волі до перемоги є виступ Марини Горпинич: попри те, що суперницею Марини стала представниця російських ПДВ гвардії сержант Надія Соловйова, це не завадило нашій дівчині на 52 секунди випередити Соловйову — срібного переможця Конкурсу.

По-справжньому українським став останній день змагань, на якому конкурсанти змагалися в літературно-художньому та музично-танцювальному конкурсах «Кавалер» та «Сударыня» (для чоловіків і жінок відповідно).

Коли матеріал вже був підготовлений до друку, начальник Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України генерал-майор Олександр Копаниця повідомив нашому кореспонденту, що, з метою кращої підготовки українських військовослужбовців до таких міжнародних конкурсів, незабаром в Збройних Силах України відбудеться всеармійський конкурс військово-професійної майстерності «Універсальний солдат», проведення якого передбачено наказом Міністра оборони України.

Моментальная остановка жизненноопасных кровотечений

CELOXTM

*Целокс

инновационное
средство!

ОСТАНАВЛИВАЕТ КРОВОТЕЧЕНИЕ СПАСАЕТ ЖИЗНЬ

Останавливает обильные кровотечения за 30 секунд, создает прочный тромб, может находиться в ране более суток.

Эффективен при любых видах кровотечений, работает независимо от факторов свертывания крови, в любых температурных условиях.

С успехом апробирован в боевых действиях в Ираке, Афганистане и других горячих точках.

ЦЕЛОКС взят на вооружение армиями, полицией, спасателями США, стран Европы, НАТО.

**ЦЕЛОКС не имеет аналогов в остановке обильных кровотечений!
Более трех лет успешного применения и тысячи спасенных жизней.**

(044) 353-44-08
(067) 468-66-22

Целокс. Свидетельство о гос. регистрации в Украине № 7991/2008 от 08.08.2008.
Сделано в Великобритании. Срок хранения 3 года.

WWW.CELOX.COM.UA

ВНИМАНИЕ! Видео на сайте содержит съемки открытых ран и кровотечений!

